

ROMANOVŮ

ROMSKÁ DUŠE

9//2013

CENA VÝTISKU: 20 Kč
ROČNÍK XI

PRO (NEJEN) ROMSKÉ STUDENTY STŘEDNÍCH A VYSOKÝCH ŠKOL:

CHCEŠ MÍT INFORMACE O KULTURNÍCH AKCÍCH, ŠKOLÁCH,
PORADNÁCH, NOVÝCH PROJEKTECH, STIPENDIÍCH
A SPOUSTĚ DALŠÍCH NOVINEK ZE SVĚTA?

NAPIŠ SVŮJ KONTAKT NA:

PETRA.ZAHRADNIKOVA.VZDELANI@GMAIL.COM

A MY TI BUDEME PRAVIDELNĚ POSÍLAT MAIL SE VŠEMI NOVINKAMI!

PROJEKT „PROPAGACE A PODPORA VZDĚLÁVÁNÍ ZA POMOCI ÚSPĚŠNÝCH ROMSKÝCH OSOBNOSTÍ“ (PROMOTION AND EDUCATIONAL SUPPORT OF ROMA MODELS) ZAMĚŘENÝ NA PROPAGACI A PODPORU VZDĚLÁVÁNÍ, KTERÝ PROPOJUJE ROMSKÉ A NEROMSKÉ STUDENTY, ŠKOLY A ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ, NEZISKOVÉ ORGANIZACE, ZÁSTUPCE STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY, ÚSPĚŠNÉ ROMSKÉ OSOBNOSTI A SVĚT MÉDIÍ. PROJEKT JE FINANCOVÁN ORGANIZACÍ PRO BEZPEČNOST A SPOLUPRÁCI V EVROPĚ, ÚŘADEM PRO DEMOKRATICKÉ INSTITUCE A LIDSKÁ PRÁVA (OSCE ODIHR).

ROMANOVODI

ROMSKÁ DUŠE

Chcete mít přehled o novinkách v politice, společnosti a kultuře?

ZAJÍMÁ VÁS MENŠINOVÁ TÉMATIKA?

Nespokojíte se s povrchní
a manipulativní žurnalistikou, stojíte
o ověřené zprávy a vyvážený pohled na palčivé společenské otázky?

PŘEDPLAŤTE SI ROMANO VOŇI!

Připravujeme pro Vás měsíčník se společensko-kulturním zaměřením, v pestrém a moderním vizuálním kabátě. Kromě aktuálních informací ze světa Romů nabízí čtenářům možnost získat hlubší vhled do romské kultury, prostřednictvím rubrik zabývajících se historií, jazykem, literaturou a aktuálním politickým děním.

Časopis pravidelně přináší rozhovory, reportáže
a profily výrazných osobností, fundované analýzy žhavých společenských témat, upoutávky a tipy na kulturní události, které není radno vynechat i přehledové studie, průřezy a ohlédnutí v čase.

Víte-li o vhodném stánku, knihovně, instituci, knihkupectví, kulturním centru či jiném veřejném prostoru, na jehož polici by Romano Voňi nemělo chybět, prosíme, kontaktujte redakci na e-mailu romea@romea.cz

Zároveň tímto vyzýváme potenciální zájemce o externí spolupráci – žurnalisty a fotografy – aby posílali své náměty a tipy na romea@romea.cz

www.romea.cz

facebook.com/sdruzeniromea

ROČNÍ PŘEDPLATNÉ: 180 Kč. UHRADIT JE MŮŽETE SLOŽENKOU ČI POMOCÍ FAKTURY.

Milí čtenáři,

čas neúprosně ukrájí z každoročních 356 dní a vy tak držíte již zářijové vydání měsíčníku Romano vodi. Časopisu, který vám s měsíční pravidelností již jedenáctý rok přináší informace, rozhovory, reportáže a profily zajímavých Romů. Ostatní žánry nevyjmenovávám, stejně jako množství obsahových i grafických změn, kterými jsme prošli. Poslední dva roky se snažíme každé číslo tematicky zaměřit a v kontextu vybraného tématu profilovat další články. Tentokrát jsme zvolili vzdělávání, jak jinak, ale takové to celoživotní, s ochotou a tendencí vzdělávání vnímat jako možnost, potřebu, něco, co vás může posunout dál klidně ještě v padesáti.

Velký dík patří Mirce Pikolové a Antoníím Cínovým starší i mladší, které společně s vnukem jedné a synem druhé, roztomilým sedmiletým Kájíkem, pózovali pro toto číslo časopisu. Krásnou a talentovanou Mirku a Kájíka najdete i na obálce, všechny tři pak uvnitř čísla právě u tématu vzdělávání. Mirka navíc v rozhovoru s Janou Baudyšovou prozrazuje, co je nového v jejím studiu i taneční kariéře a v jakém divadle ji můžete vidět.

Jak se ve vaší rodině posunul význam vzdělání?, ptali jsme se některých z vás ve snaze zprostředkovat vaše odpovědi dalším čtenářům. Přinášíme také zajímavý článek naší spolupracovnice Veroniky Patočkové, která mapovala snahu německých vlád o vzdělávání Romů.

K postavení romské menšiny a jejího vnímání většinou nejen v Německu, ale v celé Evropě, se vztahuje i recenze knihy německého autora Norberta Mappese – Niedieka „Chudáci Romové, zlí Cikáni“, jež v září vyšla v českém překladu v nakladatelství Host.

Komentář o vztahu inkluzivního školství k možnosti později se uplatnit na trhu je, myslím, dalším zajímavým pohledem k tomuto tématu.

Další část zářijového čísla Romano vodi lze tematicky označit jako lidskoprávní. Věnujeme se demonstracím, které nedávno proběhly v USA v průběhu soudního procesu s vrahem černošského mladíka Trayvona Martina a rasovým vraždám; téma doplňují materiály vztahující se k protiromským náladám a demonstracím v české společnosti. Zajímavý rozhovor Zuzany Kubátové pro server Aktuálně.cz s Kumarem Vishwanathanem otiskujeme s laskavým svolením autorky. Myslím, že zajímat vás bude i třístřana shrnutí reakcí některých osobností, jimiž se snaží vymezit proti vzrůstajícím anticiganistickým tendencím u nás.

A co ještě? Gipsy.cz vydali své čtvrté album s názvem Upgrade. Křtila Agáta Prachařová se synem Kryšpínem, my přinášíme fotoreportáž a základní informace. Větší rozhovor s Radkem Bangou alias Gipsym a novými třemi členy sestavy najdete v některém z dalších čísel. Teď si ale užijte toto a nezapomeňte, že nás zajímají vaše reakce. Psát můžete mailem do redakce, ale taktéž na facebookový profil Romano vodi. Příjemné čtení!

Jarmila Balážová, šéfredaktorka

3

Obsah / Editorial

4

Anketa / Význam vzdělání v rodině

5

Komentář / Princip inkluzivního vzdělávání prospívá lidem i trhu práce / Lucie Macků

6-7

Dvojitý pohled / Vzájemná zpověď: dva rappeři. Marcus a Remin

8-10

Země romských básníků a filozofů? Veronika Patočková

11-13

Proti Romům X Za slušnost! Jarmila Balážová

14-15

Trayvon Martin: Rasově motivované vraždy v USA / Zuzana Kubátová

16-17

Romové jsou jen záminka. Ve vás bílých klíčí nacismus / Zuzana Kubátová

18-19

Rozhovor s Miroslavou Pikolovou / Jana Baudyšová

20

Fotoreportáž / Gipsy.cz - křest nového alba Upgrade

21

Recenze / Chudáci Romové, Zlí Cikáni / Zuzana Schwarzová

22

Fejeton / My, duše světa / Jana Lota Španělová

Foto na obálce: Jiří Šlemar

Komiks: Jarmila Balážová / Arbe

Číslo: 9/2013
Ročník: XI
Vychází: 21. 9. 2013
Cena: 20 Kč
Předplatné: 18 Kč

Vydavatel:
ROME A, o. s.
Nad Primaskou 38,
100 00, Praha 10

Vychází za podpory
Ministerstva kultury ČR
IČO: 266 13 573

Adresa redakce:
ROME A, o. s.,
Žitná 49, 110 00, Praha 1
tel./fax: 257 329 667,
257 322 987
e-mail: romea@romea.cz
www.romea.cz

Šéfredaktorka:
Jarmila Balážová
Editorka:
Jana Baudyšová
Internetové vydání:
Zdeněk Ryšavý

Jazykové korektury:
Adéla Gálová
Grafika, ilustrace: Jiří Miňovský

Inzerce: Zdeněk Ryšavý
Předplatné: romea@romea.cz

Osvět a fisk: Studio WINTER, s. r. o.
Distribuce: Dub s. r. o.

Periodicita magazínu: měsíčník
Registrační číslo MK ČR: E 14163

➤ Posunul se nějak význam vzdělávání u vás v rodině – když jste byli dětmi/když máte vy vlastní děti?

Proč se obecně mluví o tom, že pro Romy není vzdělání důležité? Jsou podle vás možnosti, které stát nabízí, dostačující?

Připravila Jana Baudyšová

Roman Hruza

ředitel PR agentury

Dnešní doba nabízí řadu možností se realizovat a sebezvzdělávat – stačí jen chtít. Já osobně děti zatím nemám, ale až budou, vnímám to jako hlavní věc – vzbudit v nich zájem odmalička.

Podle mě už generace mladých Romů vnímá, jak žijí jejich rodiny a mnozí by chtěli být „jiní“ – úspěšní, nezávislí, gramotní. Bohužel jim příliš nenahrává ani rodinné zázemí, ani školský systém. Školy se je snaží vytěšňovat do speciálních tříd nebo rodiče do škol své děti neposílají vůbec. Spolupracuji se sdružením Mimo domov, které se snaží nejen Romům, ale i ostatním dětem z dětských domovů ukázat cestu, jak najít svůj talent. Stát by měl podobnou činnost podporovat.

Iveta Kokyová

terénní pracovníce

V mé rodině se význam vzdělání výrazně posunul. Když jsem byla malá, tak se na vzdělání nekladl téměř žádný důraz. Byly upřednostňovány jiné priority, například starost o chod domácnosti nebo péče o mladší sourozence. Začít studovat jsem mohla až ve středním věku. Studium mě ve všech směrech naplnilo a navíc jsem se

stala dobrým příkladem i svým dětem. Dcera úspěšně zakončila SOŠ maturitou a směřuje na VŠ. Syn absolvoval SOU a nyní pokračuje ve druhém učebním oboru.

Dnes si Romové plně uvědomují, jak je vzdělání důležité. Hlavní příčinou zevšeobecnění je, že se při vzdělávání bojíme ztratit „romipen“ (svou romskou identitu). Ta nejistota, že člověk bude přemýšlet jinak než Rom, že bude opomíjet své kulturní vzorce a společnost ho asimiluje.

Lucie Čonková

na mateřské dovolené

Moji rodiče nás vedli ke vzdělání, již od mala nám stále říkali, že je pro nás škola důležitá. Já mám tedy jen výuční list, sestra má maturitu a bratr také výuční list. A v téhle době si uvědomuji jako matka, že vzdělávání je to nejdůležitější pro naše děti, a pro Romy všeobecně.

Proč se o tom mluví? Asi si to děláme my Romové sami a pomáhají tomu média, kde se ukazuje jen to negativní. Ne všichni rodiče ale děti ke vzdělání vedou, někteří dávají své děti do speciálních škol.

Myslím, že stát poskytuje dost možností. Měly by je využít rodiny s dětmi, které je potřebují – dotace na studia a stipendia. Musí jít ale hlavně o snahu daného člověka – ne státu.

Dana Hrušková

terénní pracovníce

Význam vzdělání jsem v rodině jako malá nepocítovala. Rodiče nám nechávali svobodu rozhodování – pokud chceš, studuj, když ne, nestuduj. Vystudovala jsem střední ekonomickou školu – motivoval mě můj učitel. Vysvětlil mi, že vzděláním si otevírá cestu do světa – já tolik chtěla cestovat.

Moje děti od mala věděly, jak je vzdělání důležité. Nejdříve povinnosti, pak zábava. Mám tři syny, dva mají maturitu a studují dál na VŠ dálkově při zaměstnání. Třetí studuje gymnázium s výborným prospěchem. Chce být lékařem.

Pro Romy je nejdůležitější rodina a vzdělání jí podle nich trhá. Bojí se, že začnou mít „gadžikani godži“ – „bílý rozum“.

Saša Uhlová

romistka a novinářka

Jako dítě jsem školu nenáviděla. Dnes, když mám děti já, už je to trochu lepší, protože škola se přeci jen za ty roky změnila, více respektuje potřeby dětí. Vzdělání a školní docházka jsou různé věci: vzdělancem se člověk může stát i bez docházení do školy, nebo škole navzdory. Vzdělání má navíc mnoho podob.

Nemyslím, že by pro Romy nebylo důležité. Spíš mnozí přestali věřit, že vzdělání v institucích něco může změnit. Český stát selhává hned na začátku školní docházky tím, že dopouští, aby romské děti chodily do praktických škol.

Ivan Kandráč

hudebník

Význam vzdělávání se u nás v rodině určitě změnil. My jsme bohužel neměli to štěstí si sami vybrat – za komunistů bylo automatické dávat romské děti do zvláštní školy. A nikdo neřešil, zda tam dítě patří. Také to mělo dopad na to, že se už naše generace dále vzdělávat nechtěla a hned po 9. ročníku ze školy odešla a byla doma na podpoře. Naši rodiče

vyrostli v tom, že vzdělání není důležité – takže to u nás také neřešili.

PRINCIP INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PROSPÍVÁ LIDEM I TRHU PRÁCE

Lucie Macků

„Nezaměstnanost zůstala na konci srpna na úrovni 7,5%.“ Podobnými zprávami jsme doslova zaplavováni každý den, a pokud se nespokojíme s vysvětlením špatné (případně zhoršující se) ekonomické situace, je pro nás obtížné rozklíčovat, co za nezaměstnaností vlastně stojí. Pokud se na problematiku uplatnění na trhu práce podíváme z hlediska vzdělávání, je patrné, že většina škol nezvládá přípravu absolventů na trh práce. Chybu však nelze hledat pouze u škol, které často nedisponují potřebným softwarovým a technologickým vybavením k lepší přípravě svých studentů na požadavky trhu práce. Přestože existují školy, které se své studenty snaží připravit na realitu, jež na ně čeká za prahem školy, jsou tyto školy spíše výjimkou a realizovaná opatření vycházejí z osobní angažovanosti a nadšení jednotlivých ředitelů, učitelů, učitelek a učitelů. V této oblasti jednoznačně chybí systémová podpora propojení škol a zaměstnavatelů.

Ve většině případů však české školy nejsou v dostatečném kontaktu se zaměstnavateli (výjimkami jsou specifické výuční obory) a nedokážou pružně reagovat na měnící se požadavky trhu práce. Jak již bylo zmíněno, hlavní problém tkví v nedostatečném systémovém ošetření spolupráce škol a zaměstnavatelů a můžeme jen doufat, že se situace zlepší a školy dostanou od MŠMT potřebnou systémovou i finanční podporu k tomu, aby mohly efektivněji reagovat na poptávku trhu práce.

Ohrožené skupiny na trhu práce

V debatě o trhu práce je zajímavým přínosem nedávný výzkum Tomáše Sirovátky a Iwany Šimíkové (Politika zaměstnanosti a další opatření na trhu práce; vyd. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí), ze kterého vyplývá, že „znevýhodnění ohrožených skupin se prohlubuje, protože o pracovní místa soutěží více nezaměstnaných, kteří je odsouvají (tzv. teorie fronty).“ Autoři studie analyzují rozhovory s pracovníky Úřadů práce a jedním z témat, o které se zajímají, jsou i tzv. ohrožené skupiny na trhu práce. Z rozhovorů vyplývá, že do těchto skupin nejčastěji řadí

absolventy bez praxe (42%), dlouhodobě (více než 1 rok) nezaměstnané (37%) a starší obyvatele (nad 50 let; 30%). Naopak ženy s malými dětmi (24%), zdravotně handicapované (20%) a příslušníky etnických menšin (6%) považují za méně ohrožené na trhu práce. Procentní rozdíl významnosti jejich ohrožení je přitom závažnější, i když se nedomnívám, že by tyto skupiny měly menší problém s hledáním zaměstnání. Z výzkumu dále vyplývá, že prosazení skupin „příslušníci etnických menšin“, „ženy s malými dětmi“ a „zdravotně handicapovaní“ do opatření aktivní politiky zaměstnanosti je hodnoceno jako nedostačující.

Z minulosti realizovaných šetření mezi zaměstnavateli vyplývá, že významným důvodem nezaměstnávání osob se zdravotním postižením je obava z jejich zdravotního handicapu. Tomuto šetření odpovídají i výsledky výzkumu Sirovátky a Šimíkové, kteří jako důvody, proč se ohroženým skupinám na trhu práce nedaří prosadit, uvádějí nedostatek pracovních míst (50%), ale také znevýhodnění skupin zaměstnavateli (36,8%) a chování zaměstnavatelů (13,2%). Vysoká míra nezaměstnanosti osob se zdravotním postižením či zástupců etnických menšin je přitom významně spojena s absencí přímé osobní zkušenosti zástupců většinové společnosti (budoucích zaměstnavatelů)

a zástupců znevýhodněných skupin v průběhu předškolního a základního vzdělávání. Zaměstnavatelé se často obávají odlišnosti svých potenciálních zaměstnanců, a proto vybírají jiné uchazeče.

I v této souvislosti je třeba vyzdvihnout přínos inkluzivního vzdělávání. Každý jedinec si v období nástupu do školy vytváří představu o normě společnosti, ve které žije a učí se spolužití v širší sociální skupině. V dospělosti se mu tato představa bude měnit velmi těžce, a proto je důležité v hlavním vzdělávacím proudu prosazovat koncept společného vzdělávání.

Romština na finských školách

Často zmiňovaným ideálním příkladem školství je Finsko (z konference se zástupci finského školství v Senátu ČR uveřejnil přepis EDUin), které má přípravný program pro děti migrantů (asi 4%) – zaměřený hlavně na jazyk a nekognitivní dovednosti. Po absolvování tohoto programu přecházejí děti migrantů do hlavního vzdělávacího proudu. Podobně jsou i romské děti ve Finsku vzdělávány v hlavním vzdělávacím proudu. Na finských školách se začala vyučovat romština a podařilo se zde dosáhnout pozitivního přístupu společnosti k principu společného vzdělávání.

Týden inkluze

Jednou z akcí, která upozorňuje na výhody společného vzdělávání, je Týden inkluze, který se bude konat od 4. do 10. listopadu 2013 a který za přispění OSF pořádá o.s. Rytmus a Člověk v tísni. Cílem této akce je podpořit zapojování žáků se znevýhodněním či postižením do škol hlavního vzdělávacího proudu. Do této akce se můžete zapojit i Vy – od jednotlivců po organizace; od mateřských, základních či středních škol po občanská sdružení a média (více informací najdete na www.rytmus.org/tyden_pro_inkluzi_2013).

Autorka je výkonná ředitelka České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání, o.s.

REMIN / Jiří Púčik

Potkali se jako malí kluci v pražské Michli, kde bydleli tři paneláky od sebe. Chodili spolu hrát fotbal a vybíjenou, v pubertě začali poznávat hudbu, oblékat se jako hiphopeři a učit se v partě rap – freestyle, soutěžili v battlenightech. Jako první začal psát texty Marcus – premiérovým trackem bylo Vyznání. Remin se v té době věnoval vrcholovému boxu u Jana Baloga (2. místo na Mistrovství ČR 2007, vítězství na Olympijské naději v Ústí nad Labem, 3. místo na Mistrovství ČR 2008). S boxem skončil, když se rozhodl více věnovat škole – a to mu otevřelo i novou cestu k rapu a spolupráci s Marcusem. Dnes spolu tvoří a vystupují už šestým rokem.

➤ MARCUS SE PTÁ REMINA

V čem si myslíš, že jsi jiný než ostatní?

Jsou lidi, co se flákají na ulici, věnujou čas něčemu, v čem není nic pozitivního, kouří, pijou alkohol a případně i užívají drogy. Tím se od nich liším – mám svůj cíl a za tím si jdu. Podle mě by každý měl mít svůj cíl - nějakou motivaci.

Moje motivace je být úspěšný na české scéně. Na tom ale ještě musím zapracovat, nějakou dobu to potrvá. Třeba takový Rytmus, než se proslavil, tak mu to také trvalo dost dlouho, ale myslím si, že mu to za to stálo. Tím nechci říct, že chci být tak slavný, jako on. Ale jeho tvorba se mi líbí.

Zastávám názor, že každý interpret je svůj, píše o tom svém, liší se stylem hudby, někdo dělá rock, někdo hiphop, někdo disko – a já chci mít svůj osobitý styl, který nikdo jiný nemá.

Proč se tvoje poslední songy zaměřují výhradně na lásku?

Protože jsem potkal jednu dívku z Pankráce – a zamiloval jsem se. Byla to láska na první pohled. Nikdy v životě jsem to nezažil.

Ale jak už to tak bývá, přišel den, kdy se dva musí z nějakého důvodu rozejít. Třeba když to ve vztahu neklape, hádají se, nebo jsou odlišní – i když to nebyl náš případ. Měl jsem moc rád i rodinu té dívky – to oni mě drželi nad vodou, když jsem měl problémy doma a Týna

mi pomáhala vždycky, když jsem byl na dně. A to neudělá jen tak někdo. Byli jsme spolu čtyři roky a rozešli jsme se před devíti měsíci, ale já o ni stále bojuji, protože ji pořád miluji. Láska je pro mě cit, který nejde vynutit, ale musí se zrodit sám od sebe. Proto je o ní vlastně většina mojí tvorby. Mám co psát a snažím se psaním vyjádřit svoje city. I Tyně se tím snažím říct a dokázat, že pro ni chci být ten jediný – ten, co ji chce milovat napořád. Navíc je to moje múza – inspiruje mě.

Vnímáš na podiu, že jsi pro někoho 'jiný'?

Na podiu se určitě necítím, jako kdybych byl jiný. Vystupování mě baví, je to můj koníček a nejvíce ze všeho se mi na něm líbí, když mi lidé vyjádří podporu nebo chtějí kontakt. Když třeba přijde parta zapařit, užít si hezký večer a my jim hrajeme. Člověk se potká se spoustou zajímavých lidí nebo třeba dostane pozvánku na nějakou další akci. Rád s lidmi mluvím, ať už z podia, nebo po vystoupení.

A jestli se cítím „jiný“? Každý člověk je jiný. Podle mě nezáleží na barvě pleti, ale na tom, jaký je... zda je čistě oblečen nebo má nějakou školu či sportuje a nedělá neplechu na ulici. Já jsem poloviční Rom. Odmala se setkávám s tím, že se někomu nelíbím nebo má nějaké blbě narážky. Můj názor je ten, že pokud se ti nelíbím, tak si mě nevsímej a hled' si svého. Já to dělám taky tak.

Dnes je ale realita taková, že se lidi nedívají

na to, jaký člověk je, ale jakou má barvu pleti – vždyť mezi námi žije spousta cizinců. Vždycky, když přijde nácek a řekne „ty špíno“, tak mě to mrzí. Ví vůbec, kdo byl Hitler? Ale jsou i takoví, kteří přijdou a rovnou si chtějí dokazovat svou sílu. Někteří jsou schopni i šlapat lidem po hlavách a stát si za tím. Podle mě Rom, který se chová normálně a nedělá různá „elpasa“, krádeže nebo i něco horšího, tak je úplně stejně člověk, jako ten bílý. Jsou ale samozřejmě i takoví Romové, kteří kraudou, rvou se, pijí, nabízejí drogy, třeba i nezletilým. Přesně tihle by tu neměli být. Já ale bohužel realitu neřídím. Mám na to svůj názor – tak jako každý.

Co všechno musí mít song, aby pro tebe byl dokonalý?

Každý to má jinak. Jsou rapeři, co melou páte přes deváté. Dokonalý song je pro mě text určitého příběhu. Musí mít hlavu a patu, chytlavý refrén, který se lidem buď zalíbí, nebo je dokonce i rozhybe. Chci, aby každý věděl, o čem ten track vlastně je. Když píšu text, tak mi trvá cca 2 měsíce, než to kompletně celé vypiluju. Přece jenom je to má vizitka, kterou posílám ven na net. V současné době připravuji dva tracky – jeden se bude jmenovat Poslední noc a ten druhý Jdeme pařit. Oba se už brzy objeví na youtube i s klipem.

Podle mě je to otázka zkušeností a pile – člověk musí psát a psát. A já vím, že se mám ještě hodně co učit, aby věci, které píšu, měly ještě lepší úroveň. Každý by měl mít koníček a něco sám sobě dokázat – a klidně i ostatním lidem, v partě nebo doma rodičům. Je to lepší, než se stýkat s partou, která sprejuje po zdech nebo bere drogy. Já to taky dělám pro sebe – stejně jako když jsem dříve boxoval. Dokázal jsem se propracovat k vystoupením v showbiznysu, vystupovali jsme třeba na narozeninách Bohuše Matuše. Tam jsem osobně poznal Daniela Hůlku a další známé osobnosti. Vždyť jen spolu už za sebou máme stovku koncertů, vystoupení na různých diskotékách po celé republice nebo akce pro dětské domovy. A to si nemyslím, že je mnoho raperů, kteří by jeli dělat radost malým dětem, které nemají takovou možnost se na někoho takového jet podívat.

I v tomhle se lišíme od některých ostatních, a ty mi v tom moc pomáháš – a za to ti děkuju.

Baví tě, co děláš?

Když jsem byl menší, vůbec jsem netušil, že jednou budu dělat něco takového. Jak říkám, v tom jsi mi moc pomohl – žes mě k tomu dostal. Abych nedělal blbosti na ulici a něčemu se věnoval. Než jsem napsal svůj první text, tak to trvalo docela dlouho. To byl track Privát. Začalo mě to naplňovat a psal jsem dál, lidem se to líbilo, fandili mi a psali, že to jsou výborné písničky. Je to pro mě jediná příležitost, jak vyjádřit emoce a tak. Takže mě to baví moc.

MARCUS / Patrik Vavrečka

REMIN SE PTÁ MARCUSE:

Proč jsi začal rapovat?

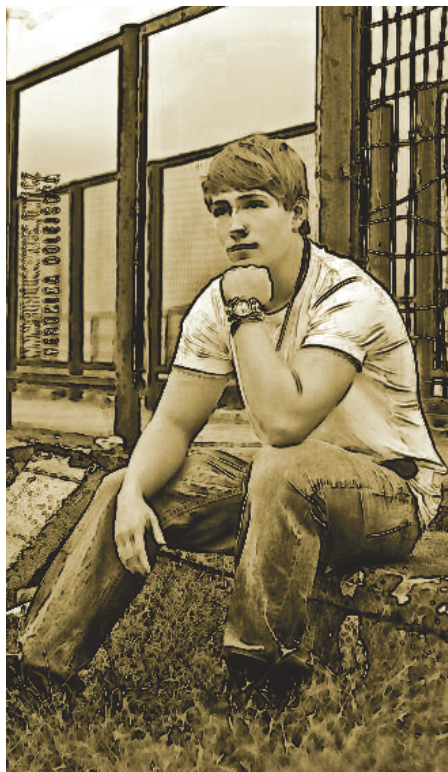
Na základce jsem byl takový ten šikanovaný klučina, který se mermomocí snažil dostat nahoru. Potkal jsem kluky, kteří zkoušeli dělat hip hop a ucítil jsem v tom něco, co by mě mohlo bavit, a čím bych se mohl vlastně odlišit a dát šikaně sbohem. Zkusil jsem napsat první song o své tehdejší přítelkyni, protože to bylo pro mě v tu dobu to nejdůležitější. Popisoval vlastně dětskou lásku, kterou jsem tehdy prožíval. Mínil jsem to ze začátku jen pro Ni, ale nějak se ten song nahraný doma na mikrofon od Skype začal závrtně rozšiřovat dál podobou mp3 na telefonu. Většina se smála dětinskému hlasu, ale bavilo mě poslouchat tu menšinu mladých holek, kterým se to líbilo. A tak jsem udělal další – náš společný song Privát, popisující fiktivní domácí „akcičku“. Tu první zamilovanou písničku jsem udělal ve spolupráci s Gambym, někdejší členem hiphopové skupiny Geta, s kterými jsem dál spolupracoval zhruba rok, ale rozhodl jsem se pak účinkovat sólo ve spolupráci s Reminem. Proč jsem byl šikanovaný, to dodneška nevím, možná jsem se choval jako zaostalý, možná moje rodina nebyla v tak dobré finanční situaci, jako byly ty ostatní, nevím. Ale vím, že dnes už si na mě nikdo nedovolí.

Jak dlouho se rapu věnuješ?

Rapuju už sedmým rokem. Je krásné vyprávět se do textů a do pořádného beatu. Je zvláštní, že si občas sednu a začnu přemýšlet nad texty, nebo si sednu s tím, že něco napíšu a nenapíšu vůbec nic. Je to spíš o náhodě. Buď mám u sebe něco, kam to můžu zaznamenat, nebo holt nemám nic, a tím pádem to za hodinu zapomenu. Jsem ale třeba šťastný, že jsem v roce 2010 vydal sólové album. Kolik koncertů už máme odehraných, jaké hvězdy české i zahraniční pop-music jsme mohli potkat, jako je třeba Michal David, Bohuš Matuš, Rytmus a tak dále. Je jich hodně. Otevřelo mi to úplně jiné obzory. Dřív byl můj cíl se pouze začlenit, ale teď chci nahoru, co nejvíc to půjde. Využiju reklamu, kdyby si nás chtěl někdy někdo poslechnout, na youtube kanálu nás najde pod Marcus Comeback, nebo máme oficiální Facebook stránky Marcus Official.

Co ti rap dává?

Pocit naprosté pohody a převahy nad těmi, kteří mi nevěřili. Ten krásný pocit, že se před ně můžu hrdě postavit a říct: já to dokázal, a kde jste vy? A jak jsem

říkal, výbornou možnost vyjádřit to, co mám zrovna na srdci, jelikož se snažím, aby každý můj současný text měl základy v mém skutečném životě, protože pak jsou z té písničky cítit emoce a mnohem lépe se píše. Nemám rád rap ve stylu „zabil a zastřelil jsem deset babiček, narval jsem je do popelnice, prodal jsem to na skládku a koupil jsem si za to k*rvy a auta“. V tom není žádná pointa. Vyzpovídám se, uvolním se a píšu. Později si ten song poslechnu jako vzpomínku na dávnou minulost. Myslím si, že hudbou se dá upozorňovat i na problémy ve světě, a s tím bych rád nově začal, protože koho pořád zajímá, co já. Chci lidem přinášet zkušenosti a rady do života, a nejen pocit úzkosti z toho, jak mizerné zážitky mám za sebou. Je to sice fajn, podělit se o svou zkušenost, ale ne každý je jako já.

Máš svoje vlastní studio?

Nemám, to ty víš nejlíp. Párkrát už nápady byly, ale chyběly finance a hlavně zkušenosti. V dnešní době očekávají lidé kvalitu, a tu moje studio určitě negarantuje. Teď nahrávám u Unbeatable Records, což je asi to nejlepší, co jsem si mohl vybrat. No, spíš než že bych si to vybral, tak mi to bylo nabídnuto. Jednoho dne jsem otevřel portál stage.cz, kde jsem četl komentáře typu „jste dobrý, pokračujte“. A tam bylo napsáno doslova tohle: „když vynechám kvalitu, tak je to masakr, jste fakt dobrý... Už dlouho dělám mastering, kdy-

byste chtěli, můžeme se domluvit, buď, že byste si to nahráli u mě, nebo mi poslali akapelu a instro a já vám to zmastruju. Měli byste o sto procent lepší kva-litu, tenhle track by si to zasloužil. Jedete dobře a nehrajete si jako většina MC's tady na stagi na gangstaz, což je super. Děláním i producenta.“ A to byla přesná zpráva, na kterou jsem okamžitě odepsal. Napsal mi jí rapper s dnešní přezdívkou Stewe z Unbeatable zójky, majitel studia Unbeatable Records. Tímto mu chci poděkovat za šanci a za možnost nahrávat jako profík. No, a v tomhle studiu jsme dodnes.

Co bys chtěl v rapování dokázat?

Jít výš a výš, nepropadnout penězům a slávě – kdyby přišla. A hlavně držet kolem sebe super partu lidí, protože bez ní to nejde. Já jsem měl štěstí v tom, že i když jsem párkrát poznal opravdové sv.ně, tak poslední dobou mám štěstí na super kamarády. A nemusí se jednat jenom přímo o hudebníky, ale třeba taky o lidi z jiných oborů. Jsou to lidé, kterým můžu říct cokoliv – a těch není zase tak moc. Patří mezi ně moje přítelkyně, která je pro mě i tou nejlepší kamarádkou a taky ty, ty hovado.

Jinak je to jenom na osudu, takže chytout vítr do plachet a jít tomu správnému osudu kvalitní prací naproti, protože ne všechno je náhoda, a kdo věří, ten dokáže.

“Otázky, pochybnosti, jak máš dál žít, nechodit tmou a šťastnej být, musíš něco dělat a ne pořád jen snít, řídit se podle sebe, kámo, rozhodnuto mít...”

“...tak jsem si asi právě teď hodně blbě hrál,

škoda že ten černej kluk moje slova vážně bral.

My žijem život ve svym, jenom pro prdel a pro srandu, on je černej já jsem bílej, asi půjdem na pandu,

růžový brejle mít nebo někdy si vzít, to je poslední možnost jak životem si žít...”

Život žít (Comeback 2010)

➤ Máte tip na zajímavé osobnosti do rubriky? Pište na romea@romea.cz

Země romských básníků a filozofů?

Veronika Patočková

Úroveň vzdělání v Německu je všeobecně vysoká. Také podle výsledků studií PISA se tato země nachází daleko před Českem. Avšak pokud se zaměříme na úroveň vzdělání zdejších Sintů a Romů, berou všechny krásné statistiky za své. Jak se náš západní soused potýká se špatnými školními výsledky, častými absencemi a nedostatečnou motivací romských dětí?

Tíživé dědictví

Při pohledu do historie našeho západního souseda nemůže současná situace nikoho moc překvapit. Za nacismu byl Sintům a Romům už od třicátých let vstup do školy zakázán, o pozdějších systematických deportacích do koncentračních táborů ani nemluvě. Celé jedné generaci tak zůstal přístup ke vzdělání odepřen; skutečnost, nad kterou si dlouhá desetiletí nikdo hlavu nelámal, i když byla známá již od padesátých let. Ba co hůř, pamětníci vyprávějí o neskrývaném opovržení a podceňování ze strany učitelů, které bylo po válce zcela běžné. V aktuální studii o vzdělání německých Romů například vypráví 57letý Sinto, pan B.F.: „Moje třídní učitelka, to si pamatuju dodneška, se jmenovala P., paní P. Ta mi tenkrát naprosto jasně řekla, že jsem cikán, že stejně za nic nestojím, že si mám jít umýt uši, že se mám umýt a mám říct svým rodičům, že mi mají dát pořádné oblečení. A že ze mě stejně nikdy nic nebude.“ Ani fyzické tresty tenkrát nebyly výjimkou.

O podpoře na cestě za vzděláním tedy nemohla být řeč. Nepřekvapí proto ani výsledky výše zmíněné studie, kterou v roce 2011 zveřejnilo občanské sdružení RomnoKher. V jejím rámci bylo vyškoleno 14 Sintů, kteří následně provedli 275 rozhovorů se zástupci a zástupkyněmi Romů a Sintů z bývalého západního Německa z různých sociálních vrstev, z různých velkých měst a ze tří generací. Její závěry jsou zdrcující. Třináct procent dotázaných nikdy do školy nechodilo,

Před muzeem "Topografie teroru" Hamze Bytyci

celých 44 procent nedokončilo základní školu. Porovnání se zbytkem obyvatelstva Německa je téměř zbytečné – méně než jednomu procentu obyvatel se školní docházka vyhnula úplně, neukončenou základní školu má 7,5 procent. Detailnější pohled na tuto statistiku je trochu optimističtější, protože poměr těch, kteří ve školních lavicích nesesedli ani jednou, generaci od generace klesá – z téměř 40 procent u německých Sintů a Romů nad padesát let přes necelých 20 procent u střední generace na zhruba 10 procent u osob mezi 14 a 25 lety.

Zatím bez důvodu k optimismu

Avšak není vše zlato, co se třpytí. Německý systém základních škol je o něco diferencovanější než český, kromě gymnázií a zvláštních škol se zde rozlišuje mezi tzv. „reálkou“, ze které většina žáků odchází na střední školy, a tzv. „praktickou školou“, která je také někdy nazývána „zbytková škola“ pro ty, na které čekají jednoduchá manuální povolání, v lepším případě učiliště. Reálku navštěvovalo ze všech dotázaných jen 11,5 procent, na gymnázium chodilo pouze šest respondentů – dvě pro-

centa. Většina pak navštěvovala praktickou školu, nemalé procento školu zvláštní. Naopak nejnavštěvovanější školou obecně je v Německu gymnázium, na druhém místě jsou „reálky“, praktické a zvláštní školy navštěvuje jen nízké procento žáků.

Studie sdružení RomnoKher nezůstává jen u čísel, jakkoli jsou důležitá – a smutná. Výzkumný tým se také snažil odhalit příčiny šokující bilance o vzdělání německých Romů. Z výzkumu tak například vyplynulo, že pouze 17 procent dotázaných se nikdy nesesetkalo s diskriminací. To znamená, že drtivá většina znevýhodňování zažívá, 25 procent dokonce velmi často. To může být vedle špatné sociální situace jedna z nejdůležitějších příčin častého přerušení školní docházky před jejím ukončením. Studie dále ukázala, že školní kariéru dětí výrazně ovlivňuje stupeň vzdělání jejich rodičů. Vzniká tak začarovaný kruh složený z nízkého vzdělání rodičů, kteří například nejsou schopni své děti podpořit při vypracovávání domácích úkolů, ze stále ještě odmítavého postoje učitelů i spolužáků a z nedostatku prostředků k prostému životu.

I když všichni již dlouho tušili, že situace je vážná, nyní to poprvé stálo černé na bílém. V Německu, které samo sebe nazývá zemí básníků a filozofů, nemá téměř polovina příslušníků jedné etnické skupiny ukončenou základní školu. Etnické skupiny, čítající 80 000 až 120 000 osob, které jsou v Německu již od 15. století doma a jejichž mateřským jazykem je němčina. Stejně etnické skupiny, která byla před šedesáti lety terčem nacistické vyhlazovací politiky a ještě dnes je obětí více či méně skrývaných protiromských projevů.

V ještě složitější situaci se nacházejí Romové z východní a jihovýchodní Evropy, kteří do Německa přicházeli a přicházejí od 60. let, až už jako gastarbeiteři, jako žadatelé o azyl či jako občané Evropské unie. Počet romských uprchlíků v Německu je odhadován na 40 000 až 50 000, přičemž dvě třetiny z nich nemají povolení k pobytu a hrozí jim deportace zpět do země původu. Žádná čísla znázorňující úspěšnost těchto dětí ve škole neexistují, ale vzhledem k problémům, se kterými se dle studie UNICEF z roku 2006 každý den potýkají, nelze očekávat, že by statistiky byly lepší než u německých romských dětí.

Divadelní workshop

Hamze Bytyci

Mezi občany a politiky

Po zveřejnění těchto dat se pár lidí zastydělo. A rozhodlo se jednat. Tato zpráva je o to lepší, že se část angažovaných osob nachází na takových pozicích, ze kterých mohou opravdu něco změnit.

Jedním z prvních kroků na poli snah o lepší integraci romských dětí do škol byl vznik Celoněmecké pracovní skupiny za zlepšení účasti romských dětí na vzdělání a jejich úspěchu ve škole. Za jejím vznikem stojí státní nadace EVZ, která například již od roku 2003

vyplývající z nacistické historie této země, a je potvrzena politická vůle bojovat proti antiziganismu a změnit katastrofální situaci ve vzdělání. Klíčová je přitom spolupráce všech důležitých aktérů, která je v porovnání se situací v České republice opravdu unikátní. Je to jasný důkaz toho, že stát nemluví do větru a že se nesnaží odpovědnost za své občany – a za občany jiných států žijících v Německu – přenášet na občanská sdružení, která situaci se svými omezenými zdroji a malou oblastí působnosti stejně nemohou vyřešit a která většinou dosáhnou jen „kosmetických“ úprav bez dlouhodobějšího dopadu.

A zdá se, že pracovní skupina bere svou úlohu

ROMSKÉ RODINY PŘESTALY BÝT PRO UČITELE NA VYBRANÝCH ŠKOLÁCH ZÁHADOU – LÉPE ROZUMĚJÍ JEJICH SITUACI A MŮŽE NA NI PROFESIONÁLNĚJI REAGOVAT.

finančně podporuje udílení stipendií romským studentům ve východní Evropě a která financovala i studii organizace RomnoKher. Esem v rukávu této nadace je pozice na hranici mezi státním a občanským sektorem – ačkoli je to státem založená a financovaná nadace, není závislá na vládě, na žádném konkrétním ministerstvu či straně. Může tak dobře plnit roli zprostředkovatele mezi oběma světy, k čemuž má mimo jiné sloužit i zmíněná pracovní skupina, která se zatím sešla dvakrát, poprvé v únoru tohoto roku. Jejimi členy jsou jak zástupci různých ministerstev (ministerstva školství, vnitra a ministerstva pro rodinu) a zmocněnci spolkové a berlínské vlády, tak také zástupci Dokumentačního a kulturního centra německých Sintů a Romů, Spolkového svazu Romů, zmíněného sdružení RomnoKher a dalších reprezentantů romské občanské společnosti.

Základem pro jednání pracovní skupiny je několik důležitých bodů programového prohlášení, na nichž se všichni její členové shodli. Znovu je například oficiálně stvrzena odpovědnost Německa za budoucnost Romů,

vážně. Jako jeden z prvních cílů si uložila zjistit, jaké možnosti její jednotliví členové reálně mají. Druhým krokem má být zhodnocení dostupných příkladů dobré praxe a vědeckých poznatků o faktorech ovlivňujících vzdělání Romů, na což má navazovat hlavní činnost pracovní skupiny – udílení konkrétních, systematických rad konkrétním státním, regionálním i místním institucím, neziskovým organizacím i romským sdružením. Jak je řečeno v programovém prohlášení skupiny, smyslem těchto doporučení je umožnit, aby se jejich „ochota zvýšit úroveň vzdělání Sintů a Romů v Německu“ mohla „dlouhodobě a účinně odrazit v jejich působení“.

A jak vypadá práce skupiny za zlepšení úspěchu romských dětí ve škole po praktické stránce? Jednání grémia probíhají v prostorách nadace EVZ zhruba čtyřikrát ročně, a to po celý den. Setkání je neveřejné a nabyté informace mohou využívat všichni jeho členové, ovšem vždy za zachování anonymity zdroje. Během každého setkání se intenzivně probírá jedno či dvě témata, která byla odsouhlasena během první schůzky. O vstupní informace

➤ Nadace EVZ

Nadace Erinnerung, Verantwortung, Zukunft (paměť, zodpovědnost, budoucnost) byla založena v roce 2000 vydáním zvláštního zákona. Jejím prvním posláním bylo vyplácení odškodného obětem nucených prací. Tento úkol by završen v roce 2007, celkem bylo vyplaceno 1,66 milionů bývalých nuceně nasazených osob. Dnes se tato nadace vedle péče o přeživší holocaustu a nuceného nasazení věnuje také ochraně lidských práv, podpoře porozumění mezi národy a zpracovávání nacistické historie Německa.

se starají jednotliví členové, kteří s ostatními sdílejí své poznatky z praxe či z oblasti vědy a politiky. Na stránkách zastřešující nadace EVZ lze najít první dva příklady takového „in-putu“.

Mezi žáky, učiteli a rodiči

Jedním z nich je program zvaný „Vzdělání na jednom kilometru čtverečním v Berlíně-Moabit“, který se zaměřuje na nově přichozí rodiny bez znalostí němčiny, tedy také na Neromy. Ve školách čtvrti Moabit působí od roku 2010 dvě mediátorky s patřičnými jazykovými a kulturními znalostmi (jedna Romka, jedna Srbka), které zprostředkovávají kontakt mezi učiteli, zhruba 150 žáky a jejich rodiči. V praxi to

vypadá tak, že se účastní vyučování, hovoří s dětmi o přestávkách a navštěvují jejich rodiče, kterým vysvětlují, jaké pomůcky jejich děti potřebují a jak se mají chovat, když děti chodí za školou. Rodiče, kteří neovládají němčinu, navíc mediátorky doprovázejí při vyřizování různých povinností na úřadech. Obě pracovnice na druhou stranu působí na učitele, kterým často chybí základní informace o sociálním a rodinném zázemí „problémových“ dětí, a na rodiče ostatních žáků, kteří někdy na přítomnost romských dětí reagují negativně.

I když program v některých ohledech ještě úplně nefunguje tak, jak bylo zamýšleno – mediátorky například stále spíš „hasí požáry“, než aby působily preventivně a systematicky – již nyní dosáhl dobrých výsledků. Romské rodiny přestaly být pro učitele na vybraných školách záhadou – učitelský sbor lépe rozumí jejich situaci a může na ni profesionálněji reagovat. Některé školy také pomalu začínají měnit svou personální strategii a hledají nyní učitele z přistěhovaleckých rodin, které by mohly zaměstnat.

Posvěcení ze strany města

Koncept romských mediátorů, resp. sociálních pracovníků na školách, nachází v Berlíně mnohem širší uplatnění než pouze v rámci zmíněného programu. Aktivity jednotlivých neziskových organizací však byly až donedávna nekoordinované a vycházely spíše z iniciativy nevládního sektoru. To se změnilo 16. července 2013, kdy senát spolkové země Berlín odsouhlasil Akční plán na zapojení Romů z ciziny do společnosti. Také zde najdeme prohlášení, že si je Berlín vědom odpovědnosti za své občany: „Tímto akčním plánem se berlínský senát snaží dostát své povinnosti umožnit důstojný život každému obyvatele tohoto města.“

Berlínský plán vznikl na základě požadavku Evropské unie integrovat Romy jako vůbec první v Německu ve spolupráci různých výborů senátu, jednotlivých městských částí a nevládních organizací. Vzdělání představuje hned první oblast, které se akční plán věnuje. Krom „posvěcení“ činnosti mediátorů a sociálních pracovníků věnujících se romským dětem plán například vyzývá k

Skupinka mladých účastníků
volnočasových aktivit

Hamze Bytyci

navýšení počtu tzv. „výukových skupin pro nově přichozí žáky bez znalostí němčiny“, které jsou na některých berlínských školách zaváděny od roku 2011. V těchto přípravných třídách je výuka maximálně uzpůsobena dosavadní znalostem dětí, takže díky nim dostávají šanci i tací, kteří se dosud nenaucili číst a psát a kteří se později i přes počáteční deficit mohou zařadit do běžných tříd. Dalším opatřením, které akční plán zavádí, je nabídka prázdninových škol. Také tento model byl již během minulého léta otestován. Vyučující většinou pocházeli z Rumunska a spolupracovali také s rodiči dětí, u kterých rozšiřovali povědomí o důležitosti vzdělání. Učitelé pak děti provázeli ještě i v prvních týdnech školy, čímž jim ulehčili přechod k běžnému vyučování.

Také nabídka volnočasových aktivit by podle nového akčního plánu berlínského senátu měla být rozšířena, čímž by mělo dojít k posílení mimoškolního vzdělávání. Od většího

NENAVŠTĚVOVALI ŽÁDNOU ŠKOLU	
Nad 50 let	39,5 %
Mezi 26 a 50 lety	18,8 %
Mezi 14 a 26 lety	9,4 %
Celkem	13 %
SROVNÁNÍ S MAJORITY SPOLEČNOSTÍ	
	méně než 1 %

DOKONČENÁ ZVLÁŠTNÍ ŠKOLA	
Nad 50 let	7 %
Mezi 26 a 50 lety	13,4 %
Mezi 14 a 26 lety	9,4 %
Celkem	10,7 %
SROVNÁNÍ S MAJORITY SPOLEČNOSTÍ	
	4,9 %

DOKONČENÁ „REÁLKA“	
Nad 50 let	4,7 %
Mezi 26 a 50 lety	13,4 %
Mezi 14 a 26 lety	12,3 %
Celkem	11,5 %
SROVNÁNÍ S MAJORITY SPOLEČNOSTÍ	
	nad 30 %

počtu kroužků, dílen a aktivit zaměřených na jazykové znalosti dětí a rozvoj jejich individuálních talentů si radní slibují především silnější zapojení dětí a mládeže s romským původem do společenského života.

Berlínský akční plán neopomíná ani druhou stranu mince a zmiňuje, že je také důležité pracovat na kvalifikaci učitelů a vychovatelů ze školek, škol a soukromých zařízení, kteří by měli získat znalosti z oblasti romské kultury a historie a naučit se, jak romské děti vhodně zapojit do výuky. Konkrétní opatření, pomocí kterého by byl tento cíl naplněn, však plán nenavrhuje.

Konec hry na schovávanou

Na tomto místě se nabízí otázka, nakolik úspěšné budou tyto snahy o zvýšení úrovně vzdělání romských dětí. Odpověď přinese až čas, ale jedno je jisté již nyní – Berlín přestal před tímto problémem strkat hlavu do písku a ukázal, že se mu hodlá postavit čelem. Od nevládních neziskových organizací už se neočekává, že budou plnit úkoly státu. Na realizaci akčního plánu byly vyhrazeny zvláštní prostředky v rozpočtu na rok 2014 a 2015. To je jasný důkaz toho, že Berličané svůj záměr myslí vážně.

Může se tedy z Německa stát země (také) romských básníků a filozofů? V první řadě bude nutné, aby příklad Berlína následovaly i ostatní spolkové země, potažmo vláda na spolkové úrovni. Nesmíme také zapomenout na širší souvislosti celého problému – dokud se nepodaří alespoň částečně zlepšit katastrofální sociální situaci mnohých romských rodin, nelze očekávat zázraky ani v oblasti vzdělání. Ale jeden z hlavních předpokladů úspěchu – dostatečná politická vůle – našim sousedům rozhodně nechybí.

PROTI ROMŮM ZA SLUŠNOST!

Jarmila Balázová

Protiromských nálad, demonstrací a pochodů přibývá a v souvislosti s blížícím se termínem předčasných voleb, taktikou Vandasovců a ověřeným receptem populistických politiků nelze v nejbližší době předpokládat, že by se snad situace uklidnila. Každá mince má ale dvě strany, naštěstí. Protiromské tažení, které ve skutečnosti tzv. „romské nepřizpůsobivosti a parazitování“ jen šikovně využívá pro potřeby těch, kteří na něm sami hodlají profitovat, začíná vyvolávat i opačnou reakci, potřebu se proti tomuhle šílenství vymezit. Ukázat, že v této zemi žijí i lidé, kteří nemají problém s multikulturním soužitím, barevností či jinakostí a kteří si uvědomují, že historie se bohužel opakuje, a stejně jako byli včera oběťmi Židé a dnes Romové, mohou to být zítra klidně maminky s dětmi, prostě každý dobře identifikovatelný a hlavně v dané chvíli slabší jedinec, patřící ke stejně identifikovatelné skupině. Budme však opatrní, minoritou se v určité chvíli stává každý z nás!

První, skutečně větší odpor lze vysledovat v roce 2009, další systematictější, i když pozvolně se rozrůstající, zhruba před třemi lety... ústecká iniciativa „V Ústí nácky nechceme“ se řetězila do Brna a dalších měst. Zásadní obrat nastal v roce 2011. Pochodů

Radek Douša

a akcí podobného druhu původně organizovaných a podporovaných z velké části jen neonacisty a extremisty, se najednou začali účastnit tzv. „slušní občané“. Svůj hněv a nesouhlas s reálnými činy spáchanými konkrétními romskými jednotlivci nebo dokonce činy jen domnělými, často dovedli až k tažení do míst, kde žijí Romové. Neváhali skandovat s extremisty protiromská nenávistná hesla a zahrnout do svého paušalizujícího odsuzování i bezproblémové příslušníky této nejméně oblíbené minority. Frustrace plynoucí spíše z vlastní chudoby a neschopnosti se postavit skutečným okradáčům státu a těm, kteří mohou za současný stav českého státu a politiky, je dovedla až do situace, kdy jsou slepě schopni svoji zlobu rozšířit i na lidi, kteří dosáhli zcela evidentně vyššího úspěchu ve společnosti, než oni samotní. Nejde tedy často o to, že kdyby Romové pracovali, nikdo by proti nim nic neměl.

„Ta nenávist mě úplně zaskočila,“ říká reportér Richard Samko

Jako Rom samozřejmě zažil různé situace, na podobných demonstracích už točil, ale to, co zažil na jedné z mnoha demonstrací organizovaných v jeden den, tedy 24.8. DSSS v Duchcově, nečekal. Sám pak napsal

veřejný dopis s popisem některých výroků a i dnes říká: „Ano, zažil jsem už ledasco a samozřejmě jsem věděl, od čeho jdeme, proto se mnou a kameramanem šla i dvoučlenná ochranka, ale tak slepou nenávist a agresi od „obyčejných, slušných“ občanů jsem ještě nezažil. „Musím ale říct, že to strašně zasáhlo i mého kolegu kameramana, který absolutně nečekal, že budu muset čelit takovým slovním útokům a výhrůžkám, jen proto, že jsem Rom, právě od těch obyčejných lidí, „neextremistů“. Ačkoliv věděl, že se žívím slušnou prací a prezentuji v reportážích české televize i jejich zájmy, stejně mě v tu chvíli nenáviděli stejně jako ostatní Romové a vyhrožovali mi dokonce zbitím,“ vzpomíná Richard Samko, působící ve zpravodajství veřejnoprávní televize řadu let.

Podobné zkušenosti v těchto měsících zažívá většina Romů. Tím nejkřiklavějším případem, který se zcela nespravedlivě dotkl v již beztak zásadní životní situaci slušně žijícího mladého páru, bezpochyby bylo narození historicky prvních paterčat v ČR. Snad právě proto, že nešlo o žádné lapky, právě možná kvůli bezmoci těch malých pěti dětí a jejich jistě unavené mámy bránit se nechtunému obviňování a podezírání a pak už dokonce i výhrůžkám, vyvolaly nenávistné reakce najednou také vlnu solidarity, a to dokonce i od lidí, kteří do té doby neměli potřebu veřejně do tzv. vzájemného soužití nějak zasahovat. Ona solidarita „obyčejných lidí“ proti příklonu dalších obyčejných lidí k nenávisti je zvláštní a díky za ni. Dokazuje, že tu žije řada lidí, kteří nechtějí, aby se tu extremisti přizívovali na nespokojenosti jiných a burcovali dav k pochodům proti druhým. Rozhodli jsme se některé z těchto aktivních lidí oslovit a zeptat se jich na důvody jejich konání. Všem navíc patří dík. Tím, že veřejně kritizují protiromské nálady, se teď sami vystavují kritice.

Vlna protiromských demonstrací v jeden den

Samozřejmě organizovaná DSSS, která jako hyena cítí, že by mohla z té páchnoucí nespokojenosti a frustrace lidí něco získat. Tomáš Vandas a jeho věrní si jistě uvědomují, že 5% voličů nezískají a do PS se nedostanou, ale na peníze s nějakými procenty podpory by už pomýšlet mohli a hlavně mohou inkasovat dary i od těch, kterým je jejich konání sympatické nebo se jim alespoň hodí pro je-

Lukáš Houdek

jich záměry nebo překrytí jiných politických či ekonomických kauz a selhání. V celkem osmi městech je přišlo podpořit 1500 lidí. Mnoho nebo málo? To je diskutabilní, víme, co dokáže udělat mnohem menší skupinka lidí, třeba jen pětice, zvláště, je-li šikovně manipulována. A manipulace je doménou Tomáše Vandase a jeho věrných. Pracují se záměrně zmanipulovanými čísly o romské kriminalitě, například v Kraslicích jejich zprávu o tomto městečku a romském neřádu dementovalo samotné vedení radnice. Doporučuji vynikající komentář sociologa Štěpána Ripky z deníku Právo (6.9.2013). Teď už ale série rozhovorů... ať už s autory protiakcí, prohlášení nebo například stížnosti Radě pro rozhlasové a televizní vysílání.

▼ NIC NEŽ NÁZOR V ZASTOUPENÍ BARBORY ANTONOVÉ

Jde o webové stránky www.nicneznazor.cz, k nimž se můžete připojit i vy, jejich zakladatelé se jejich pomocí snaží vyburcovat k tomu, aby veřejnost přestala mlčet. Kromě jiného těmito slovy: „Mlčení znamená souhlas. Odsouzení rasistických útoků je naší povinností. Žádáme politiky a další veřejně činné osoby, spolky a sdružení, firmy, sportovní kluby, aby dali veřejně najevo svůj nesouhlas s násilnostmi mířenými vůči Romům a dalším menšinám. Ano, závažný problém v České republice existuje, ale není to problém romský, ale sociální. Nevřeší ho agrese v ulicích, ale dlouhodobá a smysluplná práce.“

Proč jste se rozhodli založit iniciativu a web www.nicneznazor.cz a co jste od ní čekali?

Poté, co se k našemu „trollení“ náckovských pochodů na Facebooku přidávalo stále víc lidí, uvědomili jsme si, že mimo internet není příliš slyšet hlas veřejnosti, která s rasistickými projevy nesouhlasí. Zkrátka, že ne všichni „obyčejní slušní lidé“ považují agresi

za způsob řešení jakýchkoli problémů. A co jsme čekali? Vlastně ani nevím... Byla to velmi spontánní aktivita, web vznikl v podstatě během jednoho dne. Ale z toho, jak rychle začaly přibývat příspěvky, soudím, že sousta lidí jako by měla svoje názory už zformulované a byli rádi, že dostali příležitost se vyjádřit. Skvělé je, že jsme se i díky tomuto webu propojili s ostatními uskupeními, která se také snaží říct nahlas, že rasismus je pro společnost vrcholně nebezpečný, a to v konečném důsledku i pro ty, kteří začínají větu slovy „nejsem rasista, ale...“.

Co vyvolává podle vás současné protiromské pochody, demonstrace, ale i mlčení morálních a politických osobností k tomu-to dění? Jaké jednání by podle vás bylo v dané souvislosti z jejich strany na místě?

Veřejně označený nepřítel, ten, který může za všechny moje prohry a selhání, je vždycky fajn. S Romy to má česká společnost ještě jednodušší než s Židy ve čtyřicátých letech, kteří podle článků v tehdejších bulvárech také mohli za všechno, od chudoby dělníků přes potraty až po druhou světovou válku. Předpokládám, že kdyby byli Romové všichni zaměstnaní, budou extremisti řvát, že nám Cikáni berou práci...

To mlčení osobností popravdě moc nechápu. Například brněnští politici, které jsme oslovili, se tvářili, jako bychom je nutili k něčemu, na co nemáme právo. Primátor napsal, že se k extremismu vyjádřil v roce 2011 a máme-li podezření, že se chystá něco nekalého, máme se obrátit na policii, starosta Brna-střed je přesvědčen, že po volbách přestanou radikálové pochodovat a aktivisté si najdou jinou hračku, starostka Brna-sever neodpověděla vůbec. Ale my je přece nenutíme, aby se postavili na ulici a čelili náckům vlastními těly, jen bychom uvítali naprosto jednoznačné a nekompromisní odsouzení a vzkaz těm nešťastným „obyčejným“ lidem, aby se nenechali vmanipulovat do nesmyslné

nenávisti – která navíc ve většině případů nepramení z osobní zkušenosti, ale z kolektivně sdílených mýtů.

Co naopak v takových situacích pomáhá?

Žádný univerzální návod asi neexistuje. Ale určitě je nevyšší čas, abys svou odpovědnost plně uvědomily veřejně činné osobnosti, které mají na náladu ve společnosti větší vliv než politici – duchovní, učitelé, ale i sportovci. V Brně je průkopníkem Sokol Brno I, a skvělé je, že se k aktivnímu potírání rasismu přihlásila hokejová Kometa, fotbalová Zbrojovka a další členové Unie sportovních klubů v Brně. Z reakcí fanoušků na webu ovšem plyne, že je čeká ještě hodně práce...

Možná by pomohl i ten drobný detail, že by se přestalo mluvit o romském problému. Předpokládám, že až na pár kovaných nácků nemá nikdo problém se vzdělanými a pracujícími Romy. Problém je dlouhodobá nezaměstnanost a chudoba, která se ale netýká jen Romů a bohužel asi i budoucnu zasáhne i nemalou část těch, kteří dnes křičí, jako by dávky pro Romy tahal někdo přímo z jejich kapes. Když čtete v novinách o tom, že až deset procent dětí je ve škole bez oběda, protože na něj rodiče nemají, tak je z toho člověku hodně úzko; a těch deset procent určitě nejsou jen romské děti. Já vím, že se často mluví o tom, že Romové potřebují lídra, vzor, nového Martina Luthera Kinga. Osobností by se našlo i hodně, ale nevím, jestli máme právo chtít po nich, aby se vzdaly svého soukromého života a staly se jakýmsi veřejným majetkem. Sama za sebe můžu říct, že by se mi velmi líbilo, kdyby romský zastupitel v mém městě neřešil romské záležitosti, ale přesně to, co ostatní: školky, zdravotnictví, zeleň, dopravu...

Těmi nejdůležitějšími tahouny jsou pro mě rodiče a prarodiče, kteří dohlížejí na to, aby se jejich děti – leckdy navzdory šílené atmosféře – vzdělávaly a morálně otužovaly, aby byly schopné se později vyrovnat se studijními předsudky na ulici i v zaměstnání.

▼ PLATFORMA PROTI ČECHŮM V ZASTOUPENÍ KARLA ROZTOČILA

V reakci na sérii zmiňovaných protiromských demonstrací inkriminovaného 24.8. 2013 v Praze uspořádala platforma Pochod proti Čechům, jenž pokračoval happeningem a hudebními vystoupeními.

Proč Pochod proti Čechům?

Bavit se s nácky (ať už se budeme bavit o „pleškách“, nebo o těch nacistech, co se vydávají za slušné lidi, ale s pleškami chodí hajlovat a dělat bordel, protože podle mě nemá smysl rozlišovat mezi nácky a těmi, co je podporují) nemá smysl. Přesto je třeba reagovat na jejich rostoucí agresi vůči obyvatelům ČR – našim sousedům či přátelům. Protože jim ale nechceme poskytovat legitimitu vedením dialogu (i s ohledem na to, že k dialogu je třeba mít part-

nera, kterým náckové nejsou), rozhodli jsme se jim vysmát a vyslat jednoznačný signál: s xenofoby, rasisty a jiným kšindlem se nemluví. A to se, myslím, povedlo... To, že se na našem happeningu sešlo na pět desítek lidí, je podle nás dobrý signál. Přišli totiž i přes to, že náckové a jiní rádoby slušní spoluobčané vyhrožovali fyzickým napadením Pochodu proti Čechům.

Co vyvolává současné protiromské pochody, demonstrace, ale i mlčení morálních a politických osobností k tomuto dění? Jaké jednání by podle vás bylo v dané souvislosti z jejich strany na místě?

Odpovědět, co vyvolává stav, kdy náckové útočí na naše sousedy a přátele, je pro mě nemožné. Nejsem ochoten se ani zamýšlet nad tím, co může někoho vést k tomu, aby šel vyhánět kohokoliv, na koho si ukáže. Je to pro mě zcela neakceptovatelné, je to odporost. Bohužel tento hnus svými mlčením stvrzují politici, ba sami mnohdy tento hnus podporují, když promluví. Pro mě by bývalo bylo dobrým znamením, kdyby zaznělo jednoznačné odsouzení napříč politickým spektrem. Všichni ti politici, co mají plnou hubu práv, "obyčejných lidí", solidarity, apod. však mlčí. Ukazuje se, že jsou pokryteckou lůzou.

▶ OTEVŘENÝ DOPIS RADĚ PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ A ODPOVĚDI HLAVNÍ INICIÁTORKY APOLENY RYCHLÍKOVÉ

V sobotu 24. srpna odvysílala veřejnoprávní Česká televize v pořadu Události v regionech reportáž o protiromském pochodu v Ostravě. Nechala v něm vystoupit Jiřího Siostrzonka, kterého vydávala za sociologa věnujícího se právě romské problematice. Siostrzonek způsobem své argumentace de facto obhajoval rasisty útočící proti Romům. Na tento fakt a na zodpovědnost veřejnoprávní televize se snažila poukázat otevřeným dopisem Radě pro rozhlasové a televizní vysílání skupina lidí kolem dokumentaristky Apoleny Rychlíkové. Podpořilo jej na pět stovek lidí:

Proč jste se rozhodli být aktivní a napsat Radě otevřený dopis?

To je snadné: protože se nás dotkl způsob, jakým Česká televize referovala o protiromském pochodu v Ostravě. V situaci, kdy se tu týden co týden pořádají paušalizující hony na Romy, jejich agresivita stoupá a množství vynaloženého úsilí na odvrácení pogromu je čím dál tím větší, je potřeba – a v médiu veřejné služby zvláště – vyhodnocovat situaci lépe a útoky jasně odmítnout. To se nestalo, naopak – bylo umožněno argumentovat jakousi politickou korektností, punc odbornosti na dostal názor, který přesně podporuje anticikanismus v širší společnosti – že si za všechno Romové můžou sami. To vše zatímco se rozrušený dav už poněkolidáte za půl roku, s hesly Pustťte nás na ně nebo Černý svině, snažil dostat do domů, kde bydlí Romové.

Radek Douša

Co od Rady očekáváte?

Upřímně – nevím. Očekávám, že se ozve, ale moc tomu nevěřím... Projednávat se to má g. září a vzhledem k tomu, že se problematice posledních dní snaží kdekdo vyhýbat – od politiků, pro které to není sexy téma do kampaně, přes většinu novinářů nebo i veřejně známých osobností, které jinak bijí na poplach při sebemenším pocitu, že se tu chystá něco nedemokratického až třeba k představitelům církve nebo vysokých škol – nevěřím, že by se televize mohla zachovat líp. Celý aktivismus na podporu Romů tu teď stojí na několika solidárních jedincích a skupinách, kteří se organizují v pochodech a nenásilných blokáдах, aby nakonec skončili na policii a rozhořčený dav mohl projít městem.

Co vyvolává současné protiromské pochody, demonstrace, ale i mlčení morálních a politických osobností k tomuto dění? Jaké jednání by podle vás bylo v dané souvislosti z jejich strany na místě?

Už jsem to trochu zmínila. Je zajímavé, že tu ani není ochota veřejně řešit příčiny českého anticikanismu, byť nárůst extremistických tendencí takřka vždy souvisí s problematikou v sociální oblasti. U nás toto eskalovalo během posledních několika let – strašení Řeckem, nabádání politiků k utahování opasek, hledání viníků v "příživnících", které posilovalo rasovou nesnášenlivost, tupé škrty, které dopadly na ty už tak dost chudé a sociofašistické metody ministrů jako byl pan Drábek (DONEZ, S karta a podobně) v ruce s nulovými výsledky a naopak propadáním do větší recese a rostoucí nezaměstnaností, to byla a je realita České republiky v posledních letech. Co mě ale udivuje je, že jsem už několikrát slyšela – a třeba i od šéfredaktora jednoho významného týdeníku(!) – že hledání příčin protiromských nálad je jejich legitimizací. No to je přece úplně směšná úvaha – nemůžeme ty lidi paušálně odsoudit jako rasisitcké idioty (byť

to k tomu svádí), vyloučit je, musíme se pokusit popsat, co je k jejich jednání vede. Vysvětlovat, že hněvem směřovaným proti těm, kteří jsou v socioekonomickém žebříčku ještě níž, se nic nezmůže – jejich situace se nezlepší. Zároveň – a to k té druhé části otázky – musí valná část společnosti dát jasně najevo, že právě s takto projevovanou frustrací absolutně nesouhlasí. Jenže soudě podle přísloví „mlčení je souhlas“ a toho, jak se tu dnes na anticikanismus nahlíží, tu asi naše reprezentace – jak společenské, tak politické, souhlasí. Zajímavé to je pak především u politiků, jejichž strana má v názvu sousloví "sociálně demokratická". A naše osobnosti? Ty se demokracii ohání asi jen tehdy, jde - li o prezidentský úřad nebo o pomyslný návrat do roku 48. budíž, ale mně to přijde absurdní.

Co naopak v takových situacích pomáhá?

Nejspíš především jiná vládní politika. Nějaké znovunastolení základních jistot, ukončení demontní příživnické rétoriky. Systematické potírání byznysu s chudobou – jak v oblasti exekucí, tak třeba sociálního bydlení. A tak podobně. No a v té základní, mezilidské rovině, práce na obnovení takových vztahových prvků jako je solidarita nebo rovnost.

Má cenu upínat se k myšlence charismatického lídra z řad Romů – jedno zda ženy nebo muže?

Ne, nevím.... Já na tohle úplně nevěřím, nejsem schopná si to takhle představit – Martin Luther King a to, co vydobyl, by mělo být snad v každém z nás automaticky, na barvu pleti nehledě. Vždyť touha po základních principech jako je vymoci si své právo nebýt diskriminovaná nebo rovnost příležitostí a ochrana těch, kteří jsou v rámci společnosti bezbranní, to je snad přece jeden z pilířů opravdu moderní civilizace, podstata fungující společnosti v nějakém evropském dějinném vývoji, nic víc.

TRAYVON MARTIN:

Rasově motivované vraždy v USA

Daniela Kantorová

Daniela Kantorová

Když George Zimmerman zastřelil v únoru 2012 na Floridě sedmnáctiletého Trayvona Martina, který se vracel z obchodu s plechovkou ledového čaje a sáčkem bonbónů, zdálo se jasné, že jde o rasově motivovanou vraždu. Zimmerman byl členem místní „sousedské hlídky“ – neformálního uskupení, které si dalo za úkol udržovat ve čtvrti bezpečnost. Později uvedl, že mu Trayvon přišel podezřelý, protože měl na sobě mikinu s kapucí. Zimmerman Trayvona nejprve pronásledoval ve svém autě, ze kterého i zavolal policii. Ta mu poradila, ať ho nechá být, čehož neuposlechl a nakonec Trayvona napadl. Následovala rvačka, při které Zimmerman Trayvona podle svých slov v sebeobraně zastřelil.

Když George Zimmerman zastřelil v únoru 2012 na Floridě sedmnáctiletého Trayvona Martina, který se vracel z obchodu s plechovkou ledového čaje a sáčkem bonbónů, zdálo se jasné, že jde o rasově motivovanou vraždu. Zimmerman byl členem místní „sousedské hlídky“ – neformálního uskupení, které si dalo za úkol udržovat ve čtvrti bezpečnost. Později uvedl, že mu Trayvon přišel podezřelý, protože měl na sobě mikinu s kapucí. Zimmerman Trayvona nejprve pronásledoval ve svém autě, ze kterého i zavolal policii. Ta mu poradila, ať ho nechá být, čehož neuposlechl a nakonec Trayvona napadl. Následovala rvačka, při které Zimmerman Trayvona podle svých slov v sebeobraně zastřelil.

Florida má zákon „Stand your ground“ („Postavte se za sebe“), který povoluje člověku zabít v sebeobraně, aniž by se nejprve musel pokusit o útek. Tento zákon ovlivnil Zimmermanův případ: policie ho nejprve na několik hodin zadržela, ale nezatkla ho, a k zatčení došlo až měsíc a půl po vraždě. Zdáli by k zatčení došlo bez petice, kterou napsali Trayvonovi rodiče a podepsalo ji 1,3 milionu lidí, můžeme jen spekulovat. Když konečně začal soud s Zimmermanem, všechno bylo jakoby obrácené naruby: objevily se snahy nalézt co nejvíce chyb v charakteru Trayvona Martina – u soudu se probírala jeho vysvědčení, fotky z Facebooku, problémy ve škole atd. Jeden slogan při pozdějších protestech to shrnul takto: „Jen v Americe se může stát, že černošský kluk jde k soudu za svou vlastní vraždu.“

Média také probírala etnický původ Zimmermana, muže, který má bílou barvu pleti, ale jeho původ je smíšený (otec je bílý Američan a matka je hispánského původu). Zimmerman pro mnohé představoval svým chováním, které neukázalo ani trochu lítosti nad tím, co udělal, privilegovaného člena majority, který si přivlastňuje nárok na rozhodování, co je správné, včetně určování toho, kdo se může pohybovat v ulicích. Když letos v červenci porota shledala Zimmermana nevinným, mnoho lidí pocítilo zlost i smutek. Porota se skládala ze šesti žen, z nichž všechny kromě jedné měly bílou barvu pleti a jediná porotkyně, která nebyla bílá, později v rozhovoru řekla, že Zimmerman beztrestně spáchal vraždu, ale že zákony byly nastavené tak, že se to nedalo prokázat, a že se ve skupině většiny bílých žen cítila sama a bez podpory. Jen pro kontrast; na

Floridě byla letos v květnu na 20 let odsouzena Afroameričanka Marissa Alexander za to, že do zdi vypálila výstražnou střelu, aby tak v sebeobraně varovala svého manžela, který ji brutálně bil. Jak se zdá, pro Afroameričanku floridský zákon o sebeobraně „Stand your ground“ neplatí.

Po rozsudku nad Zimmermanem byly v mnoha městech USA narychlo zorganizovány protestní akce. Transparent na demonstraci v Oaklandu to shrnul: „Jsme šokováni, ale ne překvapení.“ Důvodem byla znalost historie: podobných případů, ve kterých je beztrestně zabit chlapec nebo mladý muž afroamerického původu je bohužel mnoho, neustále přibývají a jejich historie sahá až k dobám otroctví a lynčování v USA.

Od zrušení otroctví sice v USA uplynulo více než století a půl, ale důsledky jsou cítit dodnes: promítají se v rasovém profilování při zatýkání lidí, přísnějších trestech pro Afroameričany i v psychologickém traumatu, které se přenáší z generace na generaci a přispívá tak k chudobě či zneužívání drog mezi touto skupinou. Organizace Malcolm X Grassroots Movement odhaduje, že v USA je mimosoudně zabit občan afroamerického původu přibližně každých 28-32 hodin. Jako

Daniela Kantorová

nebránil se zatčení. Vrah byl po bouřlivých protestech zatčen a odsouzen za neúmyslné zabití ke dvěma letům vězení. Nedávno byl

to například zabití sedmnáctiletého Alana Blueforda, kterého zastřelil policista, jenž se však mylně domníval, že má zbraň nebo

OD ZRUŠENÍ OTROCTVÍ SICE V USA UPLYNULO VÍCE NEŽ STOLETÍ A PŮL, ALE DŮSLEDKY JSOU CÍTIT DODNES...

mimosoudní zabití definuje zabití policistou, strážníkem, členem soukromé ochrany nebo člověkem, který se takovým úkolem sám pověří, jako například právě Zimmerman.

se souhlasem rodiny Oscara Granta natočen film „Fruitvale Station“ (Stanice Fruitvale), který realisticky zachycuje poslední den jeho života. Film teď v USA sklízí úspěchy,

drogy. Tento policista nebyl dodnes zatčen.

Tragický je také nedávný případ z letošního srpna, kdy policie na Floridě zabila sedmnáctiletého hispánce Israele Hernandez, když byl přistižen, jak sprejuje bývalou (a už zcela pomalovanou) prodejnu McDonald. Policista mu poté, co se pokusil o útěk, dal elektrický šok do hrudníku, po kterém Israel zemřel. Jeho přátelé viděli policisty, jak si gratulují a potřásají rukama, zatímco Israel leží bezvládně na zemi. V Oaklandu se na konci srpna chystá protestní akce na jeho památku v solidaritě s aktivisty z Floridy.

Daniela Kantorová

V Oaklandu tkví v čerstvé paměti případ 22-letého Oscara Granta, kterého zastřelil strážník na stanici metra Fruitvale na Nový rok 2009. Grant byl s kamarády zadržen po cestě z novoročního ohňostroje poté, co se ho někdo pokusil v metru napadnout. Strážník Oscara Granta zastřelil, když ležel na zemi a

včetně hlavní ceny prestižního festivalu nezávislého filmu Sundance. Někteří aktivisté však poukazují na to, že i když film informuje veřejnost a umožňuje lidem společně prožívat smutek, vznáší také mnoho otázek po tom, co se musí změnit, protože podobné případy neustále přibývají. V Oaklandu je

Když po rozsudku nad Zimmermanem propukly v USA protestní akce, v Oaklandu se spontánní pochody vydaly do obytných čtvrtí, kde většinu obyvatel tvoří chudí snědé nebo černé barvy pleti. Lidé je radostně zdravili a mnozí se k nim přidávali. Tyto projevy soudržnosti ignorovala masová média, která se soustředila na několik rozbitých oken v centru města. Podobně jako u soudu, kdy byla v podstatě obviněna jeho oběť, i v tomto případě se pozornost odvrátila od nespravedlivého systému a oprávněné nespokojenosti lidí k několika málo případům vandalismu.

Otázka rasismu je v USA neustále živá a projevuje se na mnoha úrovních života: od předsudků jednotlivců až po zákony jako „Stand your ground,“ fungování justičního systému nebo zkresených reportáží masových médií. Práce na poli odbourávání rasismu tedy zdaleka nekončí.

SRI KUMAR VISHWANATHAN:

Romové jsou jen záminka. Ve vás bílých klíčí nacismus

Zuzana Kubátová

Ostravský aktivista Sri Kumar Vishwanathan (49) varuje před silicím konfliktem mezi romskou menšinou a majoritní společností. Považuje jej za známku klíčícího nacismu v Česku.

“Děje se tu něco podobného jako ve 30. letech v Německu. Extremisté se snaží k tažení proti Romům získat majoritu. Ve skutečnosti se tu ale vůbec nejedná o Romy, ti slouží jen jako záminka. Určité politické síly tuší, že právě tudy vede cesta k moci,” tvrdí Vishwanathan.

Připouští, že problémů v soužití mezi Romy a majoritou v některých městech skutečně přibývá, vinu však vidí na straně státu a obcí. Řešení je podle něj v rukou samotných Romů, kteří musí získat sebevědomí, důvěru ve vlastní schopnosti a vůli vybědnout ze dna společnosti. “Musí projít něčím podobným, jako bylo české národní obrození,” soudí muž patřící v Česku k lidem s nejzrůdnějšími zkušenostmi v práci mezi Romy a dalšími sociálně vyloučenými.

Sdružení Vzájemné soužití pak dokonce přišlo o nájemní smlouvu na obecní prostory, v nichž léta působilo.

Proč se konflikt Romů s majoritou v posledních letech tak vyhrocuje?

Souvisí to se zhoršením ekonomické krize, lidé se cítí nejistější, s tím souvisí růst protiromských nálad. Ale problémy s Romy se taky hodně zveličují. Nesmíme propadat hysterii.

Ale v řadě českých měst s přílivem nové romské populace problémů objektivně přibývá. Skutečně na řadě míst roste kriminalita, přibývá nepořádku. Rostoucí napětí nemůžete přičítat jen předsudkům nebo hysterii...

Romové dlouhá léta žili ve větším počtu v některých částech Ostravy. Protiromské nálady byly i dřív, ale nikdy tu nedocházelo k ostrým konfliktům. Teď je tu ale jednak vítr zvenčí – extremisté se snaží proti Romům získat majoritu, určité síly tuší, že tudy vede cesta k moci. A pak – hlavně kvůli developer-ským zájmům – vidíme snahu čistit některé

Typický příklad: Dověděli jsme se, že jedna rodina porušuje soužití v domě a na základě toho jim nebyla prodložena nájemní smlouva v Ostravě-Jih. Lidi z našeho týmu Pomocná ruka šli do toho domu a ptali se sousedů, kteří sepisovali petici proti romským nájemníkům. A zjistili, že v tom domě žije pán, zaujatý proti Romům. Stojí a čeká na sebemenší zvuk z jejich bytu. Nepřeje si ze zásady, aby tam žili. Ten petici inicioval.

A když se ptali dalších lidí v domě, proč ji podepsali, zda měli osobně s tou rodinou problém, říkali: “Ne.” A v okolních domech říkali: “My ty Romy vlastně neznáme, petici donesla k podpisu kamarádka, tak jsme to podepsali.” Všichni lidi mají zažitě, že cikáni jsou hluční, tak to berou jako fakt. Stejným slověům přikládáme různou váhu podle toho, kdo je říká: Když řekne Rom: mne tento pán šikanuje, má to menší váhu, než když Nerom přijde na úřad a řekne: ta romská rodina je hlučná. Tady je problém.

Averze vzniká taky tím, že velký počet Romů žije ze sociálních dávek. Lidem, kteří chodí do práce, vadí často už jen to, že vidí romské sousedy sedět celé dny venku a hlasitě klábosit...

ROMOVÉ VŽDYCKY PRACOVALI, A TO, ŽE SE V HISTORII VŽDYCKY ŽIVILI JEN KRÁDEŽEMI, JE POUHÝ MÝTUS...

Zakladatel občanského sdružení Vzájemné soužití, rodák z indického státu Kérala, původní profesí učitel, do Ostravy přišel po povodních v roce 1997, aby pomohl vytopeným Romům. Ve městě už zůstal a vydobyl si respekt jako znalec romské problematiky, těšící se důvěře Romů i českých úřadů. V posledních měsících se však jeho pozice zhoršila. Vishwanathan se silně angažoval v problému ostravského Přednádraží, kde nechaly úřady vystěhovat několik zchátralých domů proti vůli jejich převážně romských nájemníků. Vishwanathan se dostal do konfliktu s radnicí centrálního ostravského obvodu i magistrátu. Nabádal Romy, aby se stěhování bránili, čímž podle úředníků a politiků mařil úřední rozhodnutí.

lokality od Romů. Z Vítkovic už je prakticky vystěhovali, z centra města, z Mariánských Hor. Teď je na řadě Přívoz, poslední část Ostravy, kde je v posledních padesáti letech kontinuální převážně romské osídlení.

ZAŽITÉ STEREOTYPY O ROMECH

Jak takové hromadné vystěhování vypadá v praxi?

Romům se neprodužují nájemní smlouvy. Například po stížnostech okolí. To může být někdy odůvodněné, ale taky jsme našli spoustu případů, že stížnosti nejsou oprávněné.

Jistě, to dráždí. Lidi to vnímají jako neférovost. Jenomže často se šíří hlavně domněnky, ne fakta. U majoritní společnosti sílí přesvědčení, že Romové se mají dobře, i když nic nedělají. Ale když mluvíte s Romy, zjistíte, že jich spousta maká.

Všechny kopáčské firmy používají Romy. Romové vždycky pracovali, je mýtus, že se v historii živil jen krádežemi. Nedávno jsem byl v zámku ve Vranově nad Dyjí, kastelán tam ukazuje “cikánské hřebíky” – doklad, že stavitelé slovanských hradů a zámků využívali práci cikánských kovářů. Za socialismu starší generace také pracovala, na Ostravsku dělali většinou v dolech a hutích. I dnes pracují, spousta ovšem načerno.

Lukáš Houdek

To je ale protizákonné, a hlavně neetické, pobírat sociální dávky a načerno si vydělávat, ne?

Víte, kolik já znám lidí z majority, kteří berou dávky a pracují načerno? Taky znám samozřejmě plno Romů, kteří pracovat nechtějí a nemají pro to motivaci. Na druhou stranu je jich spousta, kteří by pracovat chtěli, ale nemají příležitost. Mimochodem – naše občanské sdružení zaměstnává asi 50 lidí, víc než polovina jsou Romové.

Problém je v tom, že věříme různým klišé, která historicky vznikají, ale neplatí stoprocentně. Největší nebezpečí je v nekritickém přejímání klišé. Přesně to se stalo ve 30. letech německému národu, a ten nakonec celý podlehl barbarskému myšlení. Je důležité nepodléhat snadným jednoduchým zobecněním, hysterii nebo slepé víře.

Jaká jsou nejrozšířenější klišé týkající se Romů?

Především, že se Romové mají lépe než bílí. Lidí říkájí: "Já pracuju za blbých 20 tisíc, cikán nepracuje a stejně peníze dostane od státu." Ale už nevidí, že z těch dvaceti tisíc jde 15 majiteli ubytovny za mizerné bydlení. Známe Romy, kteří mají hlad, nemají na jídlo.

Zákon platí pro všechny stejně. Není to tak, že když přijde cikán na úřad a hodně křičí, dostane na dávkách o 10 tisíc víc. Úřednice, která by takto fungovala, by sama ztratila práci. Tahle představa, to je přesně ten folklor, který se nekontrolovaně šíří. Musíme se ale snažit držet čistotu myšlenek, nepropadat hysterii a barbarství.

Co myslíte barbarstvím?

Typickou představu, že problém s Romy lze vyřešit tím, že odejdou – kamkoliv. Ale

to není řešení. Dějiny ukázaly, že takto to nefunguje, že když vyčistíte společnost od Židů, neodstraníte frustrace a pnutí. Ten ďábel je v nás. Najdou se jiné symboly, jiné záminky frustrace. Třeba důchodci, nebo tělesně postižení.

Město Ostrava spouští velký projekt sociální inkluze, jehož cílem je snížit romskou nezaměstnanost. Vybrané rodiny mají šanci dostat byt, pokud budou pracovat a řádně se starat o děti. Za rodiny ručí sociální neziskové organizace. Desetiletým programem má protéci až miliarda korun. Jak ho hodnotíte?

Obávám se, že ta miliarda poslouží jen tomu, aby Romové zůstali tam, kde jsou dnes. Že jednotlivé neziskovky, sociálka nebo Charita budou hlídat své ovečky a za velké peníze je budou vodit za ruku. Ale když peníze dojdou, zavrou se různá sociální centra, klubovny, poradny – vše se vrátí do původních kolejí. Romy není možné považovat za ovečky, které má někdo pást a stále jim říkat, co mají dělat.

Romský problém lze podle vás řešit posilováním jejich sebedůvěry?

Jistě. Dokud Romové neuvěří, že mohou vyběhnout ze dna, nebudou se o nic pokoušet. Romský chlap, který jde a ukradne bílé holčičce z uší náušnice, je člověk, který si sám sebe neváží. Kdo má trochu respektu k sobě, něco takového neudělá. Takže se v nich snažíme posilovat hrdost, sebedůvěru. Proto se třeba u nás každý pátek scházejí romské ženy a společně zpívají romské písničky. Jde o to, aby slyšely svůj společný hlas, aby se naučily zpívat naplno, hrdě.

Děláme setkání lidí z romské komunity, kde každý může vznést námítky, diskutovat o problémech. Aby cítili pospolitost, učili se překonávat rozdíly a řešit sousedské problémy.

Romové se musí spojit, získat hrdost, najít společný hlas. Až se to povede, můžeme mluvit o zakládání romských sejmů po Ostravě, jakési romské samosprávy. Pak budou Romové moci přijít a říct: "Dejte nám práci". Tak jako se to povedlo na Liščině, kde jsme se domluvili s investorem a zaměstnali lidi na opravách domů. Bez emancipace uvnitř romské komunity nic samo nepůjde. A emancipace je spolurozhodování, schopnost nést odpovědnost.

Představa, že posilováním hrdosti a sounáležitostí Romů lze řešit problém jejich soužití s majoritou, působí dost idealisticky...

I mně trvalo 15 let, než jsem pochopil, že nejdůležitější je naučit Romy získat sebevědomí, hrdost a vnitřní sílu. Ale pak najdou cestu, jak řešit i jednotlivé problémy, jako je kriminalita a posílání dětí do školy. Chceme, aby se romské sebevědomí časem projevovalo i u voleb a Romové získali vlastní zástupce na radnicích. Věřím, že do pěti let budeme mít v Ostravě silnou romskou komunitu, romské zastupitele, romskou inteligenci.

U majority bych ocenil, kdyby pochopila, že to, co se teď ve společnosti děje, ohrožuje hlavně ji samou. Romové se stmelí, tuto krizi přežijí, přežili už jiná těžká období. Já nemám strach o Romy, ale o bílé Čechy.

Autorka je šéfredaktorka Aktuálně.cz/Insider. Článek byl napsán pro server Aktuálně.cz.

(Redakčně kráceno).

MIROSLAVA PIKOLOVÁ:

Bez vzdělání se v tomhle světě neuplatníte

Jana Baudyšová

Je milá, krásná, talentovaná. Miss Roma 2011 studuje Mezinárodní taneční konzervatoř v Praze, má za sebou natáčení filmu i videoklipů, spolupracovala s Filipem Renčem v muzikálu Casanova, chystá se na premiéru v muzikálu Mata Hari. účinkuje v Divadle v Korunní v prvním romském muzikálu Superstar Company. Ráda vaří a s chutí si vyloží pasiáns.

Proč jste si vybrala zrovna tanec?

Tanci se věnuji už od svých tří let. Od dětství mě k němu vedla moje maminka, která má sama vynikající pohybovou kulturu. Naučila se ji v Moskvě, kde studovala artistickou školu.

Během své kariéry jste se věnovala mnoha tanečním stylům. Které to byly a čemu se věnujete právě teď?

Prošla jsem baletem a latinskoamerickými tanci, ale dělala jsem i hiphop, street dance nebo modernu. K tomu jsem se navíc věnovala gymnastice a tenisu. Nyní studuji na Mezinárodní konzervatoři v Praze. Moje zaměření je muzikálové – zpěv, herectví a tanec. Jsem ve čtvrtém ročníku, mám před maturitou.

Co pro vás tanec znamená?

Bez tance si svůj život nedokážu představit, naplňuje mě ve všech směrech. Dokážu se u něj uvolnit, dávám do něj srdce, cítění, emoce – i lásku k němu.

Co považujete za své největší úspěchy?

Určitě první místo v hiphopu na mistrovství světa v roce 2005 v Německu a sedmé místo na mistrovství Evropy v Dánsku, kde jsem byla z České republiky jako jediná – byla to sólová kategorie. Za úspěch také považuji vítězství v soutěži Miss Roma před dvěma lety a účast na módní přehlídce pro Pavla Berkyho nebo společnost Adidas, vlasovou show ve Slovinsku pro značku Wella.

Velkou zkušeností pro mě také bylo focení s Janem Saudkem a natáčení – ať už videoklipů s Honzou Bendigem (Sweet 17), kterému jsem vytvářela i choreografii,

Jiří Šlemar

s Benem Cristovao (Bomby), videoklipů John Swimmer, Adriana Craf nebo natáčení filmu Všichni moji blízcí. Za úspěch považuji i svoje angažmá v muzikálu Casanova a Mata Hari.

Na čem pracujete v současnosti?

Nyní se věnuji právě svému působení v obou těchto muzikálech a jezdím na vlasové přehlídce. Také se věnuji škole a ve volném čase nejraději pečou, vařím nebo si občas vyložím pasiáns.

Taneční soutěže a vystoupení vás také zavály na různá místa v zahraničí. Kde všude jste byla a jak na ty cesty vzpomínáte? Co pro vás byl největší zážitek?

Navštívila jsem pracovně Dánsko, Slovinsko, Chorvatsko, Slovensko, Nizozemí a Polsko. Cestování bylo únavné, ale zato jsme si během něj užili spoustu legrace. Můj největší zážitek byla asi cesta obrovským trajektem do Dánska. Já se lodí bojím. Povedlo se mi ale strach překonat a nakonec to byl krásný zážitek.

Tančíte také v prvním romském muzikálu Superstar Company a váš výkon je velice pozitivně hodnocen. Jaký příběh divákům vaše role představuje?

Hraji v muzikálu Viky – dívku, která si o sobě myslí, že je ve všem perfektní, je to taková dost namyšlená postava. Viky má zájem o Honzu, který má ale zájem o Marušku. Viky to však nevzdává a pořád se o něj snaží. Dělá mu tam dokonce takový menší striptýž, ale ani to na něj nezabere. Nakonec zůstane Viky sama a Honza se dá dohromady s Maruškou. Věnuji se herectví, takže pro mě nebylo těžké postavu Viky ztvárnit.

V muzikálu se sešla parta skvělých umělců a osobností – Vlasta Horváth, Pavlína Matiová, Martina Balogová, Tomáš Kačo, Michal Šaray, Vojta Lavička a další... jak se vám s nimi spolupracuje? Jaká panuje v týmu atmosféra?

Jsou to všechno super lidi a myslím si, že jsme si k sobě našli krásnou cestu. Všichni si spolu moc rozumíme a navzájem se podporujeme. Během zkoušení a příprav se vždycky objevilo napětí a stres, ale to jsme se snažili hodit za hlavu. V šatně se pak pokaždé společně roz-hecujeme a jdeme na to.

Jaké se k vám po premiéře donesly ohlasy?

V podstatě pozitivní – divákům se představení velice líbilo. Jen některým se nelíbila postava namyšlené Viky.

Bude možné muzikál vidat pravidelně?

Určitě. Je naplánována spousta představení, ještě se bude hodně hrát. Rozhodně je na co se těšit.

Jak se má váš velký kamarád Honza Bendig?

S Honzou už se tolik nevidáme, protože máme každý plno práce a není čas se nějak v klidu sejit. Tak si alespoň občas zavoláme – ale někdy se i sejdeme. Honza se má určitě skvěle.

Sledujete aktuální protiromské demonstrace a současnou rasismu nakloněnou atmosféru ve společnosti?

Ano, občas něco stihnu zahlédnout.

Setkala jste se vy osobně ně-

kdy s diskriminací?

Jednou jsem se s tím setkala na základní škole, kde na mě pokřikovali různá ošklivá slova. Ale od té doby jsem se s tím až doposud neseťkala.

Co vidíte vy osobně jako problém v současném neklidném soužití Romů a Neromů v české společnosti? Co je podle vás potřeba změnit, aby se lidé více respektovali a neházeli se navzájem do jednoho pytle?

Jiří Šlemar

Myslím si, že média stále ukazují na sociálně slabé Romy, kteří nemají zájem studovat, protože je k tomu nevede rodina anebo nemají možnosti či zázemí. Tak tomu ale není jen u Romů, v takové situaci jsou i Neromové. Bohužel většina lidí rozlišuje barvu pleti a ne to, jaký je člověk uvnitř – a jakou má povahu.

Lidé by neměli hledat na druhých jen to špatné, ale měli by myslet i na ty dobré stránky. Média by měla více ukazovat i vzdělané Romy, co dělají, jak žijí. Lidé by se měli navzájem respektovat – a nerozlišovat podle barvy pleti.

Co pro Vás osobně znamená romství? Mluvíte romsky?

Temperament, vášeň, citění, emoce, hudební nadání, kultura. Romsky nemluvim.

Máte sourozence? Čím jsou a čím jsou vaši rodiče?

Mám tři brášky. Pěťadvacetiletého Patrika, který podniká a působí na různých akcích jako zvukař – třeba na Prague Fashion Week. Devítiletého Pavlíka, který chodí do školy a pětiletého Davidka, který je ještě ve školce. Mamka má střední hotelovou školu s maturitou, kterou úspěšně absolvovala s vyznamenáním. Studovala tanec v Moskvě, nyní vlastní penzion. Táta má tři vysoké školy, je doktor práv, inženýr a doktor věd, učí na vysoké škole.

Je září – začíná škola. Bude i leitmotivem tohoto čísla Romano Vodí. Co pro vás osobně vzdělání znamená?

Vzdělání je pro mě ta nejdůležitější věc. Myslím, že člověk bez vzdělání se v tomto světě neuplatní.

Některé hlasy hovoří o tom, že pro Romy není vzdělání důležité. Proč to podle vás tvrdí?

Myslím si, že hlavním problémem je rodina, která své děti ke vzdělání a odpovědnosti nevede. Rozhodně takové ale nejsou všechny.

Nedá mi to se ještě nevrátit k Janu Saudkovi. Jak jste se dostala k tomu, že vás fotil tak slavný fotograf?

Dostala jsem se k tomu přes moji tetu, Olinu Fečovou, kterou pan Saudek oslovil – potřeboval romské dívky na focení. Vystavoval pak na Staroměstském náměstí a fotky se mihly i v pořadu 13. komnata v České televizi.

Jaký na vás udělal dojem?

Je to charizmatický a excentrický člověk, který dokáže vytvořit úžasnou atmosféru.

Jaký byl největší sen, který se vám vyplnil – a co je pro vás největším snem v současnosti?

Měla jsem to štěstí, že jsem mohla spolupracovat s režisérem Filipem Renčem, který mě angažoval do Muzikálu Casanova. Určitě chci dodělat maturitu a jezdit po světě, věnovat se modelingu, muzikálům, ráda bych si zahrála i ve filmu. Mám spoustu snů – ale ty jsou zároveň i mým tajemstvím, které se mi, jak moc doufám, postupně splní. A já pro to udělám maximum...

Radek GIPSY Banga

Gipsy.cz v nové sestavě - (zleva) - Radek Banga, Jan Březina, Viliam Didiáš, Tomáš Baroš

Na křest se přišla podívat také Eva Decastelo se svým manželem Reném Decastelo.

Kmotrou nového CD se stala modelka a moderátorka Agáta Prachařová se svým malým synem Kryšpínem.

Jana Baudyšová

GIPSY.CZ UPGRADE

Jarmila Balážová

Fanoušci známé kapely Gipsy.cz si teď mohou přijít na své. Po dvou letech vychází nové, v pořadí již čtvrté CD nazvané Upgrade, jehož kmotrou se stala modelka a moderátorka Agáta Prachařová se svým malým synem Kryšpínem. Původně měl být druhým kmotrem Agátin manžel – herec, moderátor, hudebník a člen a zakladatel slavné skupiny Nightwork, Jakub Prachař. Pro pracovní zaneprázdněnost jej ale nakonec 10. září v pražském Bontonlandu zastoupil Kryšpín, a to poměrně roztomilým způsobem odpovídajícím jeho věku.

Album nazvané Upgrade vydal pod svým novým vydavatelstvím Bangatone Records. K jeho názvu říká, že rozhodně není náhodný. Kapela prošla proměnou a má kromě Radka kompletně nové členy. Nutno dodat, že novému nosiči pomohli výrazným muzikantským vkladem. Sám Banga k proměně říká: „Výsledkem hledání je skvělá hudební parta, a to nejen muzikantsky, ale taky lid-

sky, na čemž mně osobně velmi záleží.“ Současně říká, že považuje za poctu mít v kapele takové profíky, jakým jsou jeden z nejznámějších slovenských houslistů působících nyní v ČR, Viliam Didiáš, jeden z nejtalentovanějších baskytaristů v Čechách zejména na poli jazzovém, Tomáš Baroš a neméně muzikální a nadaný hráč na akordeon a současně student práv, Jan Březina. Jde o trojici hudebníků velmi zdatných, kteří se uplatnili a uplatňují i v jiných žánrech, ale rádi by Gipsy.cz posunuli dle vlastních slov zejména muzikantsky ještě dál.

Na křest se přišla 10. září podívat kromě věrných fanoušků a novinářů například také Eva Decastelo, moderátorka a kamarádka Agáty, se svým manželem Reném Decastelo. Zazněly zde poprvé dvě skladby ze zmiňovaného alba. Romantičtěji laděná a spíše k ženským duším mířící Odras v očích tvých a rychlá vypalovačka typická pro Gipsy.cz, Ma-

Kateřina Faltýnková

fioso. Radek nepamětlivě dodat, že se kapela chystá také na natáčení videoklipu a že se do jednoho z nich budou moci aktivně zapojit i sami fanoušci a získat tak nejen šanci v něm vystoupit, ale vyhrát rovněž ceny v soutěži. Více informací můžete získat na oficiálních stránkách Gipsy.cz.

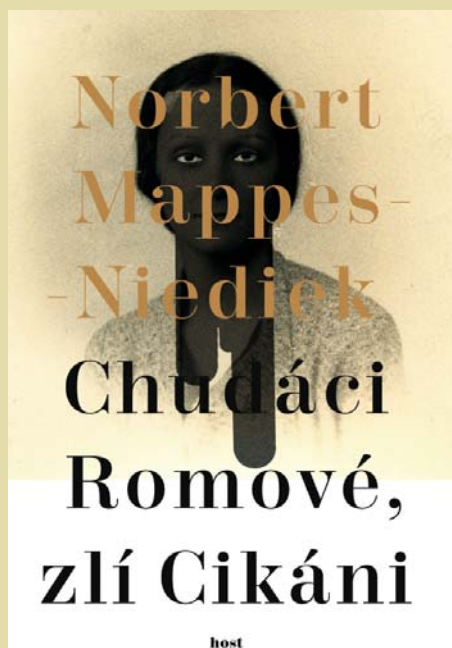
Romská kapela Gipsy.cz působí na scéně devět let. Proslavil ji hit Romano Hip Hop, získala cenu Anděl za Objev roku, jako první z našich skupin vystupovala na festivalu v Glastonbury. Reprezentovala Českou republiku dvakrát v soutěži Eurovize a pravidelně se účastní také charitativních projektů; z těch aktuálních můžeme zmínit nedávné účinkování pro obnovu pražské ZOO a minulý týden se konající akcí Avonu na podporu boje proti rakovině.

CHUDÁCI ROMOVÉ? Zlí Cikáni?

Zuzana Schwarzová

V září vychází v nakladatelství Host kniha německého autora Norberta Mappese-Niedieka „Chudáci Romové, zlí Cikáni“. Přestože by se mohlo na první pohled zdát, že se jedná o další z řady zjednodušujících publikací na toto téma, které jsou si podobné jako vejce vejci, jde ve skutečnosti o osvěžující a poučnou četbu. Mappes-Niediek, dlouholetý korespondent pro oblast jihovýchodní Evropy, přistupuje k problematice jinak – nesnaží se v nás vzbudit soucit nebo potrápít naše svědomí. Jeho přístup je věcný: Pokud nepojmenujeme problém pravým jménem, není možné ho řešit. Mappes-Niediek klade nepřijemné otázky, jeho odpovědi na ně jsou však tak prosté a zároveň překvapivé, že berou dech.

Jedním z prvních témat, kterými se autor zabývá, je postoj vůči Romům ve východní a západní Evropě. Ten se liší v odůvodnění, proč se nedaří začlenit je do společnosti. Východ to dává za vinu samotné povaze a kultuře Romů, Západ poukazuje na diskriminaci, která je údajně příčinou veškerých dnešních problémů. Podle autora jsou pak oba důvody jen „zbožnou lží“, která má navíc dalekosáhlý dopad. Na východě se většinou mluví o kultuře, specifické mentalitě nebo nedostatečné inteligenci Romů. Proto nechtějí pracovat, proto jsou jejich děti posílány do zvláštních škol, proto jsou chudí. Zkrátka si za to můžou sami. Logika většinové společnosti přikazuje se víc snažit, víc pracovat, snažit se dostat z ghett, z bída. Zde však Mappes-Niediek přichází s tezí, že tato „logika“ funguje pouze v ekonomii bohatých. Existuje ale i ekonomie chudoby. Snaha o zlepšení situace, veškeré úsilí a odříkání lidí, žijících pod hranicí chudoby, přináší jen mizivé výsledky. Velmi zjednodušeně řečeno:

Pokud si člověk rozdělí své potraviny tak, aby měl něco málo na každý den, bude také každý den trpět hladem. Není proto logičtější najíst se jednou dosyta a na jeden den tak strádání uniknout? Ekonomie chudoby je iracionální pouze z pohledu těch, kteří v chudobě nežijí.

Západ vidí nerovné postavení jako důsledek diskriminace. Proto je nutné poskytnout Romům rovné podmínky, a přechodně snad i lepší než ostatním. Problematiku vidí jako čistě romskou. Evropská unie tedy investuje do nepřehledného množství různých programů, v roce 2005 byla vyhlášena „Dekáda romské inkluze“ atd. Problém to neřeší, spíš ho to ještě zhoršuje. Proč? Peníze za prvé plynou do oblastí, kde jsou všichni obyvatelé chudí, takže se ozývají hlasy o zvýhodňování Romů. Navíc tím Evropská unie sleduje především prospěch západních států. Po přistoupení Rumunska a Bulharska do nich totiž začali proudit Romové, prchající před špatnými podmínkami doma. Západní státy tento příliv chtějí zastavit nejen programy, tedy přísunem peněz, ale také káraním východoevropských států, aby si své problémy řešily samy. Mappes-Niediek nám tím odhaluje děsivé praktiky, kdy některé balkánské státy znemožňují Romům překročit hranice, dokonce toto opatření prosadily jako zákon, který umožňuje potrestat toho, kdo dané osobě ze země pomůže – tedy například řidiče autobusu, v němž nějaký Rom sedí. Jedním z nejzajímavějších poznatků knihy,

platným pro celou Evropu, je závěr, že celý tento postoj zaměřený pouze na odstranění diskriminace odvádí pozornost od hlavního problému, a tím je chudoba. To neznamená, že k diskriminaci nedochází, „jádro pudla“ je ale jinde. Problém je obecně vysoká nezaměstnanost, špatná úroveň školství, nedostatečná infrastruktura a celková chudoba v regionu. Jak říká autor: „Jde o konflikt mezi těmi, kteří nemají nic, a těmi, kteří mají málo.“ Evropská unie jako romský problém zaobaluje skutečné problémy, které jsou u Romů pouze nejviditelnější. Místo romské dekády by tak úředníci v Bruselu měli vytvořit pracovní skupinu proti chudobě, zaměřit se na problém se vzděláváním, infrastrukturou a přebujelou byrokracií. „U většiny problémů existují nápady a koncepty, jak z nich ven. Jsou řešitelné. Jen „romský problém“ řešitelný není. Proto je tak oblíbený.“

Kniha představuje především zcela jiný pohled na často diskutované téma. Navzdory svému názvu vlastně o Romech moc není. Je především o základním nepochopení těch, kteří žijí v bídě ghett a slumů – lhotejno, zda na severu Čech, v rumunském Sedmihradsku či na předměstí Buenos Aires. Mappes-Niediek čtivou formou argumentuje, vysvětluje a na názorných příkladech dokládá své teze. Kromě zmiňovaných oblastí se věnuje i otázce, zda Romové tvoří národ, zda existuje typicky romská kriminalita, konfrontuje nás s otrockou minulostí Romů na území dnešního Rumunska a s mnohým dalším. Pokud má čtenář pocit, že Mappes-Niediek uhodil hřebíček na hlavičku, měl by si danou publikaci určitě přečíst. Pokud má opačný názor, platí to o to více.

Zájem dítěte, aby bylo ve speciální škole, kde budou jeho práva limitována, nebo v běžné základní škole, kde je zahrnuto do systému, ve kterém má možnost dosáhnout svého maxima v rámci dosaženého vzdělání? Odpověď je jasná. Důvod, proč to politici, veřejnost a někdy ani učitelé nepodporují, je pouze ten, že nepřemýšlejí o zájmu dítěte, ale o zájmech svých – nejsou připraveni změnit svůj postoj a zamyslet se nad tím, jaký je opravdový zájem dítěte. Tento postoj nelze změnit ihned, je třeba vést debaty s veřejností, zapojit rodiče i učitele, prostě všechny, kterým záleží na osudu dětí.

Norbert Mappes-Niediek. Chudáci Romové, zlí Cikáni. Nakladatelství Host, vyjde v září 2013. Přeložila Veronika Patočková.

MY, DUŠE SVĚTA

Jana Lota Španělová

Jsem složená ze dvou pohledů. Mám čtyři oči. Jeden pár se dívá s velkým obdivem na vzdělané, kteří své vědění získali lepitým sezením v lavici s tužkou v ruce, otevřenými knihami a sešity. Můj druhý pár očí se nestačí divit, kým a čím všim se lidé nechají zaškatulkovat a připevnit na tak dlouhou dobu k židli a vůbec se nepodívát ven. Kolem sebe. Žijí v jedné velké krabici, která se skládá z dalších stovek krabiček. Každá má svůj rozměr, ale především svůj jasný tvar uzavřeného prostoru.

Byla jsem hodně zvědavá a energická dítě. Dětský nespoutaný, divoký život bez zábran. Vyrůstala jsem na horách v objetí drsné přírody a věčně vitální babi. Příroda mě učila přirozeným poznáváním, babička mě učila číst, psát a notovat lidové písně. Pak nastal ten zlom. Začala jsem chodit do školy.

Od té doby jsem léta poslouchala, co musím, abych dokázala, jak jsem inteligentní a cílevědomé dítě. A přitom já tak milovala se na jakémkoliv místě dostávat do tranzů, ve kterých jsem žila v tak pestrém a klidném světě, kde nade mnou nestála učitelka se vztyčeným ukazováčkem a nehrozila, že jestli se ještě jednou počůrám, tak bude zle. Zavírala jsem se do světa fantazie a tam jsem odpočívala. Tam jsem se učila i nemožnému.

S přechodem na druhý stupeň základy se mnohé změnilo. Rozloučila jsem se s jednou vyzáblou stařečkou fúrií a začala jsem se seznamovat s jinými. Naštěstí s každým dalším předmětem jsem poznala i další učitele a bylo mezi nimi i pár srdečných.

Jedním z nich byl učitel českého jazyka a angličtiny. A já se platonicky zamilovala, takže mě učení začalo bavit. Jeho způsob učení i výklady byly tak zábavné, že jsem v tom nebyla sama. Došlo mi, že jde o přístup učitele. Na matematiky, geometrie, fyziky a chemie jsem pak vyzobla učitelky, co si na mě zasedly a já odcházela domů se čtyřkami a odřenými ušima.

Další období bylo trochu smutné. Nastoupila jsem na gymnázium a musela jsem se rozloučit se svým oblíbeným učitelem. V té době jsem se už sedmým rokem věnovala klasickému zpěvu. Zpívat mě sice bavilo už od dětství, ale zase jsem se učila

podle někoho něco. Jako žák přede mnou, žák po-mně... Při vystoupeních jsem nervózní skoro omdlévala a pravidelné rodinné oslavy mi chuti taky nepřidávaly. „Janičko! Zazpívej nám něco !”...

A tak se rodina usnesla, že bych měla zkusit konzervatoř. Nebyla jsem sice bytostně přesvědčená, že zrovna zpěv je to, čím bych se jednou chtěla živit, ale přišlo mi to zábavnější, než sedět v lavici a učit se chemické vzorečky. Zkoušky jsem absolvovala, přijali mě a začala škola života. Holka z městečka přijela do víru velkoměsta. Na první dva měsíce mě Praha spolkla

a nechtěla mě pustit ven. Když mě vyplivla – s notnou dávkou slin, přicházela nová a zásadní poznání. I konzervatoř je škatulka, ale z toho, co jsem do té doby v rámci studia poznala, asi nejpříjemnější. A plná zajímavých lidí. A já si začala všimnout i lidí mimo ni – a ti byli ještě zajímavější. Takže jsem pomalu, ale jistě začala z krabičky čím dál častěji vylézat ven.

Byl to vlastně upgrade mého fantazijního světa z dětství. Tady byl život, tady byla svoboda. Díky tomu jsem se začala učit v praxi. A když se učíte v praxi, nikdy nevíte, co přijde a jak to bude vypadat. Je to opravdová škola, je to život a jeho extrém. Začala jsem hrát ve své první kapelě s opravdovými, živými muzikanty a hudba mě konečně chytla u srdce. Začala jsem skládat písničky, jezdila na spousty koncertů po nejroztodivnějších klubech a místech republiky.

Tolik lidí, tolik tváří, tolik zážitků. Byla jsem člověk otevřený novému, ale zároveň mě život učil vytvářet si svou bublinu, kam nikdo nemůže vkročit. Kde máte svá tajemství, své představy a touhy. Kde vás potěší, když je vám smutno, kde vám poradí, když nevíte kudy kam.

Koncem léta jsem ve městě zahlédla malého romského kluka s babičkou a z jejich rozhovoru vyplynulo, že se tak nudí, že už se těší do školy. A já si vzpomněla na ty svoje světy, do kterých jsem při vyučování utíkala, na nespoutanost a vztek, se kterými jsem chodila do školy. Jak mě nebavilo se učit, jak mě nebavilo zpívat. Jak teď hudbu miluju a za nic na světě bych jí nevyměnila.

A kdyby tě to začalo nudit i tam, ve škole, řekla jsem v duchu klukovi, nedej se nic... ty naše duše se prostě jen tak svázat nenechají, jsou tak nějak samy od sebe toulavé. Mimo sešity a tabule, za okna školních tříd, mimo šuplíky... anebo do nich. Stačí někdy trochu pootočít úhly, ze kterých na svět koukáme a začne se dít spousta věcí. Nenech se svázat, ale hledej svojí cestu, kluku. Pro každou duši tu je nějaká. A bavit nás může tak, že nás to třeba až překvapí... A kdyby ti už pracovní sešity a učebnice lezly krkem, kéž se ti do rukou dostanou Čtyři dohody. V téhle Duškově „učebnici“ je o světě a jeho šuplících prostě všechno.

Vlastimil Horváth, vítěz Česko hledá Super-Star
Foto: Arbe

I SUPERHRDINA
BENGORO MÁ
PROJEDNOU
KLIDNÝ VEČER...

PRÁVĚ SE CHYSTAL NA TO,
NA INTERNETU PODPORIT
V ANKETĚ KRISTÁLOVÁ LUPA
PŘÁTELE ZE SDRUŽENÍ ROMEA,

KDYŽ TICHO POKOJE
PŘERUŠIL ZVUK JEHO TELEFONU

PÍP PÍP PÍP

...JEDEN BULVÁRNÍ PISÁLEK PRÝ ÚSPĚCH V ANKETĚ OKOMENTOVAL NÁSLEDUJÍCÍ VĚTOU:

...A TAK SE BENGORO
IHNĚD PUSTIL DO PRÁCE...

JESTLI BUDE ROMEO PŘED
ALAMA, TAK SE PO*ERU...
PAVEL NOVOTNÝ, EXTRA

HA HA HA HA HA HA HA HA...

GRATULUJI ROMEO, A PAVLÍKU, TOBĚ HODNĚ ZDARU!